Волинський національний університет
імені Лесі Українки

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Випуск 20

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

УДК 80-027.63(082)
А43

**Друкується за рішенням Вченої ради
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол 10 від 20 червня 2024 року).**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: **Макарук Л. Л.,** д. філол. н., проф. (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)
Відповідальний секретар: **Пасик Л. А.,** к. філол. н., доц. (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)
Бєлєхова Л. І., д. філол. н., проф. (Херсонський державний університет, м. Херсон)
Бехта І. А., д. філол. н., проф. (Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів)
Біскуб І. П., д. філол. н., проф. (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)
Кійко Ю. Є., д. філол. н., проф. (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці)
Коляда Е. К., к. філол. н., проф. (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)
Ущина В. А., д. філол. н., проф. (Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)
Товарес Алла, доктор філософії з лінгвістики, доц. (Університет Говард, США)
Урбанавичене Йолита, старший науковий співробітник Центру досліджень стандартної мови (Інститут литовської мови, м. Вільнюс, Литовська Республіка)

Адреса редакційної колегії: 43025, м. Луцьк, проспект Волі, 13.
E-mail: philology@journals.vnu.volyn.ua. Веб-сайт збірника: http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/philology

А43 Актуальні питання іноземної філології. Збірник наукових праць. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 20. 52 с.
ISSN 2410-0927 (Print)
DOI https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20

Науковий журнал містить статті, у яких висвітлено актуальні питання сучасної іноземної філології (дискурсознавства, лексичної семантики, лінгвокультурології, літературознавства, термінознавства, лінгвістики тексту, лексикології, когнітивної, комунікативної та прикладної лінгвістики).

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів факультетів іноземних мов закладів вищої освіти та наукових установ.

This journal includes the articles which are related to current issues of modern foreign linguistics (discourse studies, lexical semantics, cultural linguistics, literary studies, terminology, text studies, lexicology, cognitive, communicative and applied linguistics).

The target audience is scientists, teachers, postgraduates and students of the foreign philology faculties of higher educational establishments and academic institutions.

УДК 80-027.63(082)

Науковий журнал «Актуальні питання іноземної філології»
зареєстровано суб'єктом у сфері друкованих медіа Національною радою України
з питань телебачення і радіомовлення (Рішення № 1834 від 21.12.2023 року.
Ідентифікатор медіа: R30-02331)

«Актуальні питання іноземної філології» включено до Переліку наукових фахових видань України
категорії Б у галузі філологічних наук (спеціальності 035 – Філологія)
відповідно до Наказу МОН України
від 30.11.2021 № 1290 (додаток 3).

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 2410-0927 (Print)
© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024

УДК 811.111.81'42
DOI https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-1

Iryna ARKHIPOVA
PhD in Philology, Associate Professor at the Germanic Languages Department, Horlivka Institute for Foreign Languages HSEE «Donbas State Pedagogical University», 13 Naukova Str., Dnipro, Ukraine, 49020
ORCID: *0000-0001-5536-2779*

To cite this article: Arkhipova, I. (2024). Authorial commentary to a literary text as a hypertextual structure. *Current Issues of Foreign Philology,* 20, 3–8, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-1

AUTHORIAL COMMENTARY ON A LITERARY TEXT AS A HYPERTEXTUAL STRUCTURE

The study examines the phenomenon of authorial commentary within literary texts as a component of hypertextual structure, aiming to elucidate its role and functions in shaping reader perception and interpretation. Given the contemporary literary analysis's focus on intertextuality, this research contributes to a deeper understanding of how authorial commentaries interact with readers and enrich the textual experience.

Contemporary research in the realm of intertextuality focuses on how authorial commentaries influence the perception and interpretation of literary texts. Some indicate that authorial commentaries may assist readers in better understanding and assimilating content, serving the function of orientation and clarification of complex aspects of the text, while other studies concentrate on empirical methods, such as psycholinguistic experiments, to determine the impact of authorial commentaries on readers. The article emphasizes the importance of authorial commentary in facilitating communication between authors and readers, expanding our comprehension of literary works as intricate information systems. By analyzing various forms of authorial commentary, including explicit and implicit manifestations, the study describes the mechanisms through which authors engage with their audience and convey nuanced perspectives within their texts. Through linguistic analysis and textual interpretation, the research identifies the communicative functions of authorial commentary, shedding light on its role in guiding reader comprehension and eliciting emotional responses.

An author's commentary is a certain interpretation of a literary text by an author, in particular, words, fragments, or storylines of his or her work. The text of the author's commentary is built by the logical unfolding of information, some of which is additional to the understanding of a particular text fragment, but not superfluous for the reader to catch the main informative line that can affect the semantic structure of the main literary text. Perspectives include further investigation into the interaction between authorial commentaries and readers, consideration of psycholinguistic aspects, and analysis of the role of commentaries in different genres and literary periods.

Key words: *authorial commentary, literary text, hypertext, intertextuality, textual analysis.*

Ірина АРХІПОВА
кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології, Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», вул. Наукова, 13, м. Дніпро, Україна, 49020
ORCID: *0000-0001-5536-2779*

Бібліографічний опис статті: Архіпова, І. (2024). Автокоментар до художнього тексту як гіпертекстова структура. *Актуальні питання іноземної філології,* 20, 3–8, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-1

АВТОКОМЕНТАР ДО ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ЯК ГІПЕРТЕКСТОВА СТРУКТУРА

Дослідження розглядає явище авторського коментаря у літературних текстах як складову гіпертекстової структури, маючи на меті розкриття його ролі та функцій у формуванні сприйняття та інтерпретації читачем. З урахуванням того, що сучасний літературний аналіз все більше зосереджується на інтертекстуальності, це дослідження вносить свій внесок у глибше розуміння того, як авторські коментарі взаємодіють з читачами та збагачують текстовий досвід.

Сучасні дослідження у сфері інтертекстуальності фокусуються на тому, як автокоментарі впливають на сприйняття та інтерпретацію літературних текстів. Деякі з них вказують на те, що автокоментарі можуть

допомагати краще розуміти та асимілювати зміст, служачи функцією орієнтації та пояснення складних аспектів тексту, інші дослідження концентруються на емпіричних методах, таких як психолінгвістичні експерименти, для визначення впливу автокоментарів на читачів. У статті підкреслюється важливість авторського коментаря у сприянні комунікації між авторами та читачами, розширюючи наше уявлення про літературні твори як складні інформаційні системи. Аналізуючи різноманітні форми авторського коментаря, включаючи явні та неявні прояви, у дослідженні описані механізми, за допомогою яких автори взаємодіють із своєю аудиторією та виражають нюансовані погляди у своїх текстах. За допомогою лінгвістичного аналізу та текстової інтерпретації, дослідження визначає комунікативні функції авторського коментаря, розкриваючи його роль у керуванні розумінням читача та викликанні емоційних реакцій.

Авторський коментар – це певне витлумачення автором художнього тексту, зокрема слів, фрагментів чи сюжетних ліній свого твору. Текст авторського коментаря будується відповідно до логічного розгортання інформації, частина якої є додатковою для розуміння конкретного текстового фрагмента, але не зайвою для того, щоб читач уловив головну інформативну лінію, здатну позначитися на смисловій структурі основного художнього тексту. Перспективи включають подальше дослідження взаємодії між авторськими коментарями та читачами, розгляд психолінгвістичних аспектів, а також аналіз ролі коментарів у різних жанрах та епохах літератури.

Ключові слова: *авторський коментар, художній текст, гіпертекст, інтертекстуальність, аналіз тексту.*

Today, the concept of «hypertext» is considered from a theoretical and practical perspective in various fields of contemporary scientific knowledge such as linguistics, literary studies, computer linguistics, hermeneutics, and others, which leads to the presence of different interpretations and concepts. Hypertext, in the most general sense, is a text whose key elements are interconnected by links, allowing the reader non-linear movement within the information field. Hypertext is also viewed as a new way of presenting knowledge due to the non-linearity of human thinking and as a means of communication and organization of networked social space. In lexicography, hypertext is a more advanced method of organizing dictionaries, catalogs, and search optimization. Regarding the traditional book form of fiction literature, the term «hypertext» can be the subject of linguistic analysis, where hypertextuality is interpreted as a way of organizing a literary work.

Topicality of the research. The relevance of this research lies in understanding the author's communication with the reader through internal commentaries within the text. Investigating this phenomenon contributes to a deeper understanding of the mechanisms of interaction between the author and the reader in a literary work. Considering authorial commentaries as a component of the hypertextual structure expands our understanding of the possibilities of text perception and interpretation. This allows us to view literary works as more complex information systems that interact with the reader through internal connections and references. Analyzing authorial commentaries in the context of the hypertextual structure enhances understanding of the nature of communication between the author and the audience, and also opens up new possibilities for literary analysis and interpretation of texts.

Presentation of the main material and research. Contemporary studies in the realm of intertextuality focus on how authorial commentaries influence the perception and interpretation of literary texts (Ott, 2000). Some indicate that authorial commentaries may assist readers in better understanding and assimilating content, serving the function of orientation and clarification of complex aspects of the text (Derrida, 1997). Certain studies concentrate on empirical methods, such as psycholinguistic experiments, to determine the impact of authorial commentaries on readers (Hawthorn, 1992). J. Kristeva examines forms of self-referentiality, including authorial commentaries in postmodern literature and their influence on reader perception (Kristeva, 1980). Research into the influence of metatextual elements, particularly authorial commentaries, on engaging readers with literary works and their role in shaping understanding and evaluation of the text, is addressed by W. Irwin (Irwin, 2019). The analysis focuses on strategies of authorial commentary in contemporary prose and their impact on understanding and interpretation of the text (Eco, 1992; Harris, 1952).

The research **aims** to study the role and functions of authorial commentaries in literary texts as components of the hypertextual structure. The study is directed toward understanding and analyzing the mechanisms of interaction between the author and the reader through internal commentaries in literary works. Important aspects of the research include identifying how authorial commentar-

ies influence the perception and interpretation of the text, as well as elucidating their significance for understanding the author's intentions and constructing the textual structure.

Presentation of the main material and research. Commentary on literary texts has a long history and is an important element of literary criticism. As a genre, commentaries are constantly evolving and approaching the text, illuminating its various semantic aspects. In both global and Ukrainian literary practices, there is a variety of commentaries on literary texts, ranging from individual words, lines, or paragraphs to entire literary works spanning epochs. Among all additional texts accompanying a literary work (introductions, prefaces, afterwords, etc.), commentaries receive particular attention, as they have the greatest potential to influence the reader's perception of characters and the content of the literary work.

The author of a literary work acts as both its creator and a thinking subject, motivating their linguistic activity. Commentary within the text can be categorized by its addressee into several types:

Author's commentary: comments directly originating from the author (the sender). For example, in the novel «1984» by George Orwell, authorial commentary may include descriptions and reflections on the socio-political aspects of the work, such as: «*Big Brother is watching you»*, emphasizing the theme of control and monitoring in a totalitarian society.

Character`s commentary: comments presented as spoken or unspoken discourse by characters. In Charles Dickens' novel «David Copperfield», character commentary is manifested in the internal monologues of the protagonist about his life experiences and interactions with other characters. For instance, in moments of reflection on his relationships with various characters, David expresses his internal feelings and thoughts: «*Oh, how much for each of us*»!

Polyphonic commentary: comments presented indirectly through a fusion of the author's voice and that of the characters. In Jane Austen's novel «Mansfield Park», the polyphonic commentary is present through the reproduction of various voices and musings of characters interacting with the author's external narrative. For example, in the internal monologues of the protagonist, Fanny Price, the author reproduces her reflections and inner experiences, which intertwine with the author's descriptions of her actions and feelings: «*Could there be a more interesting situation*»?

These forms of commentary interact with each other, creating depth and complexity within the text, and can be considered as units of hypertext. Authorial commentary can also be extratextual, such as notes at the end of chapters or epigraphs, or intratextual, such as evaluations of events and characters at any point within the text. Intratextual commentary may take various forms, including reflections, analyses of character motivations, as well as ironic or humorous commentary. These forms of commentary interact with each other, enriching the text and expanding its meanings.

Special attention should be paid to authorial commentaries, as they influence the perception and interpretation of the literary text. They can serve as keys to understanding the author's intentions and complement the main text, creating hypertextual connections and revealing additional layers of meaning.

The information in the authorial commentary can be presented either explicitly or implicitly. Authorial commentaries can be direct if the author speaks to the reader from their persona, and depicted if the authorial commentary is conveyed through the voice of a character. That is, the narrative is transmitted to the character-narrator or a substitute stylized narrator. In terms of content, commentary related to the main characters can be divided into four thematic areas: 1. Individual characteristics of the character (their appearance, social status); 2. Their actions; 3. What they say; 4. What others say about them (the attitude of other characters towards them).

Authorial commentary is a specific interpretation by the author of a literary text, particularly of words, fragments, or plot lines of their work. The text of the authorial commentary is constructed according to the logical unfolding of information, part of which serves as supplementary for understanding a specific textual fragment but is not superfluous for the reader to grasp the main informative line capable of influencing the semantic structure of the main literary text. Let us provide several examples of novelistic works containing authorial commentaries.

The authorial commentary in William Makepeace Thackeray's novel «Vanity Fair» exhibits a pronounced satirical nature, typical of realism literature. His dialogue with the reader resembles

a conversation during a theatrical performance, featuring directorial adjustments and comments that elucidate the author's intentions: «*If Miss Rebecca Sharp had determined in her heart upon making the conquest of this big beau, I don't think, ladies, we have any right to blame her; for though the task of husband– hunting is generally, and with becoming modesty, entrusted by young persons to their mammas, recollect that Miss Sharp had no kind parent to arrange these delicate matters for her, and that if she did not get a husband for herself, there was no one else in the wide world who would take the trouble off her hands»* (Thackeray, 2009). This example serves as a vivid argument to justify Becky's behavior. The narrator not only elucidates his perspective on his heroine but also engages the reader in accepting and justifying Becky's actions in pursuit of a wealthy husband. The author ironically characterizes the «*modest*» morality of society, yet he simultaneously aligns himself as one of the representatives of contemporary society, as indicated by the personal pronoun «*we*».

The inclusion of authorial commentary in a narrative is associated with the author's intention to express their viewpoint, and draw the addressee's attention to the commented object or subject. From this perspective, the function of authorial commentary is defined as establishing contact between the addressee and the addresser, acting on the reader's attention, and activating their deeper perception and comprehension of the information conveyed in the text. Let's consider a fragment from S. Maugham's novel «The Razor's Edge»:

«*I was silent. I wondered whether that was the only reason for this unexpected step or whether it was connected with Isabel's refusal to marry him. The fact was, I didn't know at all how deeply he loved her.* ***Most people when they are in love invent every kind of reason to persuade themselves that it is only sensible to do what they want***…» (Maugham, 2004).

The highlighted fragment of the text serves as an authorial commentary or digression, where the author attempts to draw the addressee's attention to Larry's action, who, upon receiving a rejection from his beloved woman, decided to alleviate his emotional pain through physical labor. Through this commentary, where the author employs such lexical units as «most people», «to persuade», and «only sensible», he seems to justify the protagonist's actions, indicating that any person in love is willing to undertake thoughtless actions.

Every action is associated with a certain purpose; hence any authorial commentary can be considered as the realization of a specific goal of the author. In this study, we pay attention to the fact that in most cases, authorial commentary is intentionally introduced into the text. The specificity of authorial commentary is determined by the fact that it is used as a means of linguistic action on the reader's position. The action aims to shape the addressee's positive or negative attitude towards the referent of the digression, i.e., towards the commented unit. Accordingly, the conveyed information contains a certain evaluation and authorial judgments, which are not explicit but rather implicit in the digressions themselves. These instructions are also designed with the assumption that the addressee is prepared to accept them, possessing a certain system of knowledge. These knowledge and assumptions determine the success of applying the authorial digression: whether the addressee agrees with the author and accepts his viewpoint, or not.

The authorial commentary, as an expression of a generalizing-clarifying nature, facilitates the transition of the addressee's attention from the specific, discussed in the narrative, to the abstract, related to an indefinite object/subject/event. The generality of the authorial digression is verbalized in the text by lexical and grammatical means such as *any*, *every*, *no one*, *all*, *always*, *never*. For example, adverbs *always* and *never* objectify the meanings of extreme temporal generalization: *always* expresses the generalized presence of something, while *never* denotes generalized absence.

An example of another type of (extra-textual) authorial commentary is a fragment of Chapter III, «Religious Wars», in J. Barnes's A History of the World in 10½ Chapters (Barnes, 2009). The chapter has a complex text structure, and two levels can be distinguished. The first level, graphically marked in italics, is the author's commentary at the beginning and end of the text, where the reader is provided with information about the main part, which is the second level. The reader learns about such a cultural phenomenon as animal trials in the Middle Ages, and therefore refers to Evans's book «The Criminal Prosecution and Capital Punishment of Animals», published

in 1906 in London: «*...it was customary to catch several specimens of the culprits and bring them before the seat of justice, and there solemnly put them to death while the anathema was being pronounced»* (Evans, 2009). In addition, the author's commentary reveals that the main part of the chapter is a record of a court hearing, which makes it possible to classify the text as an official business style. The concluding commentary is an independent text, which, from the point of view of modern linguistics, is an example of hypertext (the presence of clearly marked references to specific text fragments): *«Here a manuscript from the municipal archives of Besançon breaks off without giving details of the annual commemoration or penance imposed by the court on the settlers. The state of the papers indicates that over the past four and a half centuries, the archives have been subjected (and probably more than once) to the invasion of termites, which gnawed off the final words of the verdict of the Eglise judge»* (Barnes, 2009). This fragment serves as a reference in the text.

In the analyzed text, the author introduces a commentary directly into the narrative, including his reflections on "*Was the woodworm ever upon Noah's Ark*," which creates intra-textual intertextuality: *«Therefore the question… is the following: was the woodworm ever upon Noah's Ark? Holy writ makes no mention of the woodworm embarking upon or disembarking from the mighty vessel of Noah… How could it have been so, for was not the Ark constructed of wood?»* (Barnes, 2009); *«…it is argued that the woodworm did not have passage on the Ark of Noah and therefore must be diabolically possessed»* (Barnes, 2009). *«In either case we have been much swayed by the argument... that the woodworm could not have been upon the Ark of Noah – for what prudent sea captain in his wisdom would permit such agents of shipwreck to board his vessel?»* (Barnes, 2009). Intertextual connections perform an appealing function, as they draw the reader's attention to the depicted episode of the text.

Conclusions and prospects for further research. Therefore, commentary in a literary text, regarded as a form of hypertextual structure, is considered a unique instance of incorporating comments authored by the writers within the published literary work. The authorial commentary serves as a unit that reinstates the original communicative situation of direct interaction between the author and the reader. The primary function of such commentary is to govern the reader's perception and to activate their knowledge. Within their author`s digressions, authors employ stylistic peculiarities (such as substitution of conjunctions, figurative expressions acquiring nuanced connotations, thematic motifs, elements of colloquial language, interrogative and exclamatory sentences) to articulate their thoughts more distinctly, to vividly envisage the essence of the depicted scenario, and to deeply engage the reader in the course of reasoning. The delineation of commentary as a communicative unit and the description of its linguistic characteristics at various levels hold significant practical importance in text analysis.

BIBLIOGRAPHY:

1. Barnes J. A History of the World in 10 ½ Chapters. London. Vintage Books, 2009. 311 p.
2. Derrida J. Of Grammatology. Johns Hopkins University Press. 1997. 355 p.
3. Eco U. Interpretation and Overinterpretation: World, History, Texts. Cambridge University Press. 1992. 162 p.
4. Evans E. P. The Criminal Prosecution and Capital Punishment of Animals. London. 1996. 384 p.
5. Harris Z. S. Discourse Analysis. *Language*. Vol. 28. (1). 1952. P. 1–30.
6. Hawthorn J. A. Concise Glossary of Contemporary Literary Theory. London. 1992. 210 p.
7. Irwin W. Against Intertextuality. *Philosophy and Literature.* Vol. 28. (2). 2004. P. 227–242.
8. Kristeva J. Desire in Language*:* A Semiotic Approach to Literature and Art. New York: Columbia University. Press. 1980. 305 p.
9. Maugham W. S. The Razor's edge. London: Vintage Books. 2004. 320 p.
10. Ott B., Cameron W. Intertextuality: Interpretive Practice and Textual Strategy. *Critical Studies in Media Communication.* Vol. 17. (4). 2000. P. 429–446.
11. Thackeray W. M. Vanity Fair. Random House. 2009. 395 p.

REFERENCES:

1. Barnes, J. A. (2009). History of the World in 10 ½ Chapters. London: Vintage Books. 311.
2. Derrida, J. (1997). Of Grammatology. Johns Hopkins University Press. 355.

3. Eco, U. (1992). Interpretation and Overinterpretation: World, History, Texts. Cambridge University Press. 162.
4. Evans, E. P. (1996). The Criminal Prosecution and Capital Punishment of Animals. London. 384.
5. Harris, Z. S. (1952). Discourse Analysis. *Language*. V. 28. (1).1-30.
6. Hawthorn, J. A. (1992). Concise Glossary of Contemporary Literary Theory. London. 210.
7. Irwin, W. (2004). Against Intertextuality. *Philosophy and Literature*. Vol. 28 (2). 227–242.
8. Kristeva, J. (1980). Desire in Language*:* A Semiotic Approach to Literature and Art. New York: Columbia University. Press*,* 1980. 305.
9. Maugham, W. S. (2004). The Razor's edge. London: Vintage Books. 320.
10. Ott, B., Cameron,W. (2000). Intertextuality: Interpretive Practice and Textual Strategy.*Critical Studies in Media Communication*. V. 17 (4). 429-446.
11. Thackeray, W. M. (2009). Vanity Fair. Random House. 395.

УДК 81'42
DOI https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-2

Вадим БОГУЦЬКИЙ
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри правничої лінгвістики, Національна академія внутрішніх справ, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна, 03035
ORCID: *0000-0003-2179-9037*

Ігор РОМАНОВ
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри правничої лінгвістики, Національна академія внутрішніх справ, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна, 03035
ORCID: *0000-0003-3511-5230*

Бібліографічний опис статті: Богуцький, В., Романов, І. (2024). Метафора, метонімія та оцінка як політичні засоби демократів в американському політичному дискурсі. *Актуальні питання іноземної філології*, 20, 9–16, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-2

МЕТАФОРА, МЕТОНІМІЯ ТА ОЦІНКА ЯК ПОЛІТИЧНІ ЗАСОБИ ДЕМОКРАТІВ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті досліджується взаємодія метафори, метонімії та оцінки в американському політичному дискурсі на прикладах публічних виступів представників Демократичної партії США, де вони намагаються переконати громадськість в економічних перемогах через позитивну самооцінку та знецінення інших. Головне завдання полягає в тому, щоб дослідити, чи існує зв'язок між ідеологічними позиціями доповідачів та суб'єктами, які оцінюються. Також у статті було проаналізовано та встановлено теоретичну базу попередніх досліджень, що охоплюють особливості політичного дискурсу та проаналізовано вплив метафори й метонімії на формування оцінних суджень адресатів. Проаналізовані публічні промови свідчать про той факт, що метафори та метонімії рясніють у цьому типі політичного дискурсу та що здебільшого такі мовні явища збігаються з оцінкою. Уважніше вивчення відносних частот вказує на те, що політики-кандидати повсякчас покладаються на різні способи формування вигідного для них ставлення при створенні досить різних образів, які допоможуть їм отримати голоси виборців на майбутніх виборах, водночас зменшуючи шанси кандидатів-супротивників на перемогу. Зосереджуючись на судженнях, політики складають думку про нормальність (тобто, наскільки особливим/(не) звичайним є стан поведінки людини), про здатність (тобто, оцінку компетентності та/або здібностей) оцінюваних елементів. Позитивне оцінювання людської поведінки з етичної точки зору сприяє в цілому оптимістичному сприйняттю промови. Результати показують, що політичні діячі використовують оцінку у своїх виступах зокрема як інструмент для виправдання та переконання аудиторії у правильності своїх економічних рішень. Водночас політики використовують оцінку не лише як вираження власних ідеологічних поглядів, а й як ідеологічний інструмент, що сприяв би їхнім намірам прийти до влади у майбутньому.

Ключові слова: *публічний виступ, метафора, метонімія, оцінка, ставлення, переконання.*

Vadym BOHUTSKYI
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Legal Linguistics, National Academy of Internal Affairs, 1 Solomianska Sq., Kyiv, Ukraine, 03035
ORCID: *0000-0003-2179-9037*

Ihor ROMANOV
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Legal Linguistics, National Academy of Internal Affairs, 1 Solomianska Sq., Kyiv, Ukraine, 03035
ORCID: *0000-0003-3511-5230*

To cite this article: Bohutskyi, V., Romanov, I. (2024). Metafora, metonimiia ta otsinka yak politychni zasoby demokrativ v amerykanskomu politychnomu dyskursi [Metaphor, metonymy and evaluation as political tools of democrats in American political discourse]. *Current Issues of Foreign Philology,* 20, 9–16, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-2

METAPHOR, METONYMY AND EVALUATION AS POLITICAL TOOLS OF DEMOCRATS IN AMERICAN POLITICAL DISCOURSE

The article explores the interaction of metaphor, metonymy, and evaluation in American political discourse using examples of public speeches by representatives of the US Democratic Party, where they try to persuade the public of economic victories through positive self-evaluation and devaluation of others. The main task is to examine whether there is a relationship between the ideological positions of the speakers and the subjects being evaluated. The article also analyzed and established the theoretical basis of previous studies covering the peculiarities of political discourse and analyzed the influence of metaphor and metonymy on the formation of evaluative judgments of addressees. The analyzed public speeches testify to the fact that metaphors and metonymies abound in this type of political discourse and that mostly such linguistic phenomena coincide with evaluation. A closer look at the relative frequencies indicates that political candidates consistently rely on different ways of generating favorable attitudes to create quite different images that will help them win votes in future elections while reducing the chances of opposing candidates to win. Focusing on judgments, politicians form an opinion about the normality (that is, how special/(un)ordinary is the state of human behavior), about the ability (that is, an assessment of competence and/or abilities) of the evaluated elements. A positive evaluation of human behavior from an ethical point of view contributes to optimistic perception of the speech in general. The results show that political figures use evaluation in their speeches in particular as a tool to justify and persuade the audience of the correctness of their economic decisions. At the same time, politicians use evaluation not only as an expression of their own ideological views, but also as an ideological tool that would contribute to their intentions to come to power in the future.

Key words: *public speech, metaphor, metonymy, evaluation, attitude, persuasion.*

Постановка проблеми. Численні лінгвістичні дослідження показують, що політики мають у своєму розпорядженні широкий вибір лінгвістичних стратегій для отримання голосів (політичні імплікації, риторичні фігури, оцінна лексика, лексичний вибір тощо), водночас вони створюють позитивний образ для себе та виставляють інших (зазвичай своїх політичних опонентів) у негативному світлі. Двома з таких засобів є метафора та метонімія, які використовуються як потужні інструменти завдяки їхній переконливій силі, їхній важливій ролі в ідеологічному позиціонуванні та їхній беззаперечній здатності підкреслювати позитивні характеристики «в своїй групі» та висвітлювати негативні риси «поза своєю групою» (van Dijk, 1998).

Парламентський дискурс вважається «специфічним жанром політичного дискурсу» (van Dijk, 2005: 67), який слугує політикам в досягненні їхнього домінування над кандидатом-супротивником та створенні умов для появи нових своїх прихильників. З цією метою вони виголошують політичні промови, дебатують з іншими політиками, ставлять запитання та дають відповіді. Безумовно метафори й метонімії є одним із ефективних способів як це робити ефективно.

Аналіз досліджень. Те, що політична мова рясніє метафорами та метоніміями, було продемонстровано багатьма дослідженнями, вивчали лише метафори (Дж. Лакофф і М. Джонсон, О. Семіно, А. Мусолфф, М. Негу, М. Дієс-Прадос) або лише метонімії (Ж. Літтлмор), або обидві ці фігури мовм (Б. Медоус, Т. Каталано і Л. Во. Дж. Лакофф і М. Джонсон та А. Мусолфф аналізують роль метафори як когнітивної евристики для поглядів на соціальні проблеми (імміграція, безробіття, расизм). О. Семіно і М. Дієс-Прадос досліджують зв'язок між метафорою та ідеологією. Крім того, М. Негу і М. Дієс-Прадос вказують на оціночний потенціал метафор у політичному дискурсі, тоді як Ж. Літтлмор також наводить докази оціночної функції метонімії.

Аналіз наукової літератури свідчить, що мова політики особливо підходить для використання метафори й метонімії, оскільки обидві вони «відіграють ключову роль у розвитку моделей міркування. Вони створюються оратором або автором тексту із явною метою формування моделей мислення слухача або читача» (Littlemore, 2015: 101). Оцінка також є ключовим аспектом метафори та метонімії, хоча з точки зору мовця, метонімія забезпечує тонші способи передачі нюансів і оцінки, ніж метафора (Littlemore, 2015: 18). Таким чином, доповнення аналізу оцінки аналізом метафори та метонімії може допомогти розкрити, до яких мовних засобів вдаються політики, звертаючись до «внутрішньої групи», водночас засуджуючи «зовнішню групу» (van Dijk, 1998).

Однак, наскільки нам відомо, наразі є недостатніми спроби проаналізувати використання

метафори й метонімії та їхню взаємодію з оцінкою в американських політичних промовах, щоб з'ясувати їхню роль щодо позитивної самооцінки та знецінення інших (van Dijk, 2005; Littlemore, 2015), для переконання (Lakoff, Turner, 1989) та для ідеологічного вираження.

Мета статті полягає у вивченні взаємодії між метафорою, метонімією та оцінкою в політичних промовах, спрямованих на переконання електорату в правильності прийнятих політичних рішень, взаємозв'язок оцінки із метафорою і метонімією та відмінності у використовуваних оціночних прийомах залежно від ідеологічної позиції оратора.

Виклад основного матеріалу. У своїх промовах політики зазвичай намагаються переконати аудиторію в досягненні ними певної економічної перемоги після якоїсь серйозної економічної кризи, яка вразила їхню країну і світ. Крім того, вони намагалися створити позитивний імідж для себе, а опонентів показати в поганому світлі.

На думку М. Дієс-Прадос (Díez-Prados, 2016: 217), метафору «можна розглядати як своєрідну призму, через яку представлені кандидати». Завантажені позитивною чи негативною оцінкою, вони «ймовірно, матимуть потужну переконливу силу», оскільки вони володіють «владою оцінки» (тобто ми не лише імпортуємо сутності з вихідного домену в цільовий домен, але й передаємо спосіб, яким ми оцінюємо сутності у вихідному домені) (Lakoff, Turner, 1989: 65). Подібним чином ми вважаємо, що оцінка може посилити переконливу роль метонімії, оскільки, використовуючи метонімію, ми також передаємо спосіб оцінки сутностей, хоча метонімічне відображення відбувається в межах однієї сфери (Lakoff, Turner, 1989: 103).

Метафори можна визначити як відображення концептуальних структур із відносно знайомої початкової сфери (наприклад, подорожі) на більш абстрактну цільову сферу (наприклад, кохання), таким чином створюючи метафори, такі як *Love is a journey* – «Любов – це подорож», яка має форму «концептуальна сфера А – концептуальна сфера В» (Kövecses, 2010: 4). Концептуальні метафори слід відрізняти від «лінгвістичних метафор», які стосуються мовних виразів, що використовуються в певній мові (наприклад, *This relationship is going nowhere* – «Ці стосунки йдуть в нікуди» (лінгвістична метафора), де концептуальною метафорою є *Love is a journey* – «Любов – це подорож»). У концептуальних метафорах «існує систематичний набір відповідностей або відображень», які характеризують метафору (наприклад, у вихідній сфері «мандрівники» відповідають «коханцям» у цільовій сфері) (Kövecses, 2010: 9). Саме ці відображення «забезпечують більшу частину значення метафоричних лінгвістичних виразів […], які роблять певну концептуальну метафору маніфестною» (Kövecses, 2010: 14).

Метонімії визначаються як відображення, у якому джерело (наприклад, Конгрес) забезпечує ментальний доступ до цілі (наприклад, членів Конгресу), яка є «менш легкою або менш доступною» (Lakoff, Johnson, 2003: 176), як у *I'm sending this Congress a bold new plan* – «Я надсилаю цьому Конгресу новий сміливий план» (Cabrejas-Peñuelas, 2018) (установа означає її членів). Однак, на відміну від метафор, ціль розуміється з точки зору джерела (Barcelona, 2002: 215). Це відбувається тому, що «метонімічне джерело проєктує свою концептуальну структуру на структуру мішені не за допомогою систематичного зіставлення відповідників (як у метафорі), а шляхом висунення джерела на передній план і розміщенням цілі на задньому фоні» (Barcelona, 2002: 226). Дж. Лакофф і М. Джонсон відрізняють метафору від метонімії в термінах відмінності «спрямування уваги у порівнянні з розумінням» серед інших критеріїв. Саме це поняття «спрямування уваги» використовується в метонімії, щоб приховати менш сприятливі аспекти цілі, підкреслюючи важливість інших.

Політична сфера особливо підходить для метафор і метонімій, оскільки політики можуть використовувати їх, щоб підкреслити позитивні характеристики своєї групи, висвітлюючи при цьому негативні риси зовнішньої групи (van Dijk, 1998). Наприклад, використання метафори *floods* – «повені» стосовно імміграції може викликати негативні емоції в аудиторії та створити привабливе ставлення до внутрішньої групи («ми») на відміну від чужої групи («іммігранти»). У той же час метафори «запрошують слухачів уявити одне питання чи явище у світлі іншого питання чи явища» і, таким чином, вони «формують спосіб, у який люди сприймають і реагують на конкретну проблему

чи подію» (Paris, 2002: 427). Це свідчить про те, що метафори є потенційно маніпулятивними (Díez-Prados, 2016; Paris, 2002), що робить їх особливо придатними для політичного дискурсу.

Метафора і метонімія (та їхня взаємодія) також можуть бути використані для ідеологічного позиціонування завдяки їхній здатності висвітлювати одні аспекти певного явища, применшуючи інші (Semino, 2008; Littlemore, 2015). Наприклад, метонімія *simplified events for complex sub-event* – «спрощені заходи для складної події» («заворушення» та «битва») взаємодіє з метафорою *government investigations/ operations are war* – «урядові розслідування/ операції є війною» («боротьба» та «перевірка»), сприяючи зображенню впливових керівників як слабких жертв влади: *Now Mr. Dimon's tenure is engulfed in turmoil, the consequence of fighting a multifront battle with federal authorities scrutinizing everything ...* – «Зараз правління пана Даймона охоплене смутою, внаслідок ведення масштабної битви з федеральними органами влади, які все ретельно перевіряють…» (Catalano, Waugh, 2016: 807).

У наведеному прикладі через віктимізацію та інші техніки позитивної самопрезентації, у яких метафори та метонімії використовуються як у зображенні, так і в тексті, газети «сприяють панівній ідеології, яка підтримує соціальну нерівність» (Catalano, Waugh, 2016: 813). Це свідчить про те, що метафори та метонімії (та їхня взаємодія) є «дуже корисним засобом, коли хтось прагне, свідомо чи підсвідомо, позитивно представити власну точку зору або вплинути на погляди інших» (Littlemore, 2015: 99). Однак метонімія може бути навіть більш маніпулятивною, ніж метафора, тому що вона не так просто сприймається та обробляється, як буквальна мова (Littlemore, 2015: 103).

Як відзначають численні дослідники (Ferrari, 2007; Neagu, 2013; Littlemore, 2015; Díez-Prados, 2016), оцінна функція метафори та метонімії є особливо важливою в політичному дискурсі, оскільки політичні кандидати захищають свою особисту точки зору та погляди своєї партії з метою переконати аудиторію і в той же час вони атакують своїх опонентів. Концептуальна метафора *governing is caring (for the people)* – «державне управління – це турбота (про людей)» в політичній дискусії віч-на-віч слугує для позитивного представлення себе та власних дій. Метафора реалізується оціночними елементами «стурбованості» і «занепокоєння».

Подібним чином метонімія *part for whole* – «частина за ціле» у наведеному нижче прикладі слугує як гамбіт для позначення минулих ворогів у метонімічних термінах: *And like fascism and communism before, the hateful ideologies that use terror will be defeated by the unstoppable power of freedom.* – «І як раніше фашизм і комунізм [Судження: Негативне], ненависні ідеології [Оцінювання: Негативне], які використовують терор, будуть переможені нестримною силою свободи [Оплески]» (Meadows, 2006: 7).

У цьому прикладі мається на увазі наявність зв'язку між фашизмом і комунізмом у минулому та терористами в сьогоденні. Термін «фашизм» використовується метонімічно для позначення всього німецького нацистського істеблішменту, тоді як «комунізм» стосується політичного істеблішменту Радянського Союзу (Meadows, 2006: 7), і обидва оцінюються негативно. Тут також негативно оцінюється термін «ненависні ідеології», який використовується для метонімічного позначення людей, які дотримуються цих ідеологій, і їхніх терористичних дій. Таким чином має місце намагання «сформувати моделі мислення [аудиторії]» (Meadows, 2006: 7) і демонстрація того, що метонімія є потужним інструментом, аби схилити чиюсь думку на свій бік.

Оскільки наш інтерес зосереджений на вираженні самої оцінки, тому ми зосереджуємось на основній категорії – *Ставленні*. *Ставлення* поділяється на три типи, що стосуються судження та емоційних реакцій: Вплив, який охоплює поле емоцій (радість, сум, гнів, неприязнь); Судження, яке охоплює етику (природний, досвідчений, аморальний, хоробрий); і Оцінка, яка пов'язана зі сферою естетики (нудний, виважений).

Ми вирішили проаналізувати *Ставлення* в цьому дослідженні, тому що нам було цікаво з'ясувати, якою мірою метафори та метонімії, використовувані політиками-демократами виражають значення ставлення, намагаючись «представити власну точку зору або вплинути на погляди інші» (Littlemore, 2015: 99). *Ставлення* проливає світло на те, як учасники дебатів засуджують або хвалять, атакують або

захищають, негативно чи позитивно описують політику партії опонента (van Dijk, 2005: 68). Завдяки оцінці кожен політик сподівається отримати голоси на майбутніх загальних виборах, які допоможуть йому залишитися при владі, одночасно зменшуючи шанси кандидата-супротивника, і, отже, на карту поставлено багато.

Для дослідження ми провели контент-аналіз тексту, у більшості випадків увагу привертали окремі слова (іменники, дієслова, прикметники, прислівники), але в деяких випадках одиниця оцінки охоплювала фрази або навіть частини чи цілі речення. Прикладом останнього може бути: *Fifteen years into this new century, we have picked ourselves up, dusted ourselves off, and begun again the work of remaking America*. – «Через п'ятнадцять років цього нового століття ми взяли себе в руки, стерли з себе пил і знову почали роботу з перетворення Америки» [Судження: Наполегливість: Позитивне ставлення].

Якщо порівнювати три типи *Ставлення*, то Оцінка (тобто естетична оцінка речей, процесів або стану речей, або соціальної цінності, яка надається об'єкту) найчастіше використовується політиками; Вплив (тобто оцінка суб'єкта, процесу або стану емоційно) використовується найменше; Судження (тобто оцінка людської поведінки з етичної точки зору, критика чи похвала дій, вчинків, висловлювань, переконань, мотивації тощо) здебільшого властиве всім. Політичні промови використовуються для оцінки речей, процесів і людської поведінки, а не для емоцій, що пояснює відмінності між типами *Ставлення*.

У межах Оцінки всі підтипи – Реакція (тобто те, що вражає або змушує вас якось реагувати), Композиція (тобто наскільки добре частини сутності поєднуються одна з одною) і Соціальна Оцінка (тобто, чи є щось суспільно цінним за його корисність, гідність, ефективність чи оздоровчі властивості) – показують достовірні відмінності: *At every step, we were told our goals were misguided or too ambitious […]. Instead, we've seen the fastest economic growth in over a decade.* – «На кожному кроці нам казали, що наші цілі неправильні або занадто амбітні […]. Натомість ми спостерігали найшвидше економічне зростання за останні десять років [Вдячність: Реакція: Позитивне Ставлення].

Результати аналізу метафор та метонімій показують, що політики використовують їх, щоб переконати аудиторію в своїй економічній перемозі, і, таким чином, використовують їх ідеологічно. Крім того, вони намагаються заручитися підтримкою та виправдати свої економічні рішення зображуючи країну, яка оговталася від серйозної фінансової кризи: *a growing economy* – «економіку, що розвивається» (ДІЯ НА РЕЗУЛЬТАТУ/ЕКОНОМІКА – ЦЕ ЖИВИЙ ОРГАНІЗМ), *deficits cut* – «скорочення дефіциту» (ДІЯ НА РЕЗУЛЬТАТ/ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ – ЦЕ ЗЦІЛЕННЯ/УРЯД – ЦЕ ХІРУРГ), *recovery* – «відновлення» (ДІЯ НА РЕЗУЛЬТАТ/ЕКОНОМІЧНА КРИЗА – ЦЕ ХВОРОБА) тощо. Часто політики розглядають економічну кризу як природне явище і, отже, використовують дискурс природної трагедії (*spiral of debt* – «спіраль боргу», *darkest months* – «найтемніші місяці», *shadow* – «тінь»). У той же час вони покладаються на пару стосунків Ми/Вони, щоб приписати позитивні характеристики Собі та своїм групам і негативні риси Їм (своїм опонентам).

Наведемо деякі приклади взаємодії між метафорою/метонімією та оцінкою (мовну реалізацію метафори/метонімії вказано підкресленням, а Оцінку жирним шрифтом): *So the verdict is* ***clear***. ***Middle class economy*** *works*. ***Expanding*** *opportunity works*. – «Отже, вердикт **очевидний** (ЕКОНОМІКА – ЦЕ ВИРОК) [Вдячність: Реакція: Позитивне Ставлення]. **Економіка середнього класу** працює [Вдячність: Соціальна Оцінка: Позитивне Ставлення]. **Розширення** можливостей працює [Вдячність: Реакція: Позитивне Ставлення] (ЕКОНОМІКА – ЦЕ МЕХАНІЗМ)».

У цьому прикладі мовне вираження метафори та оцінного елемента близькі одне до одного, але не збігаються, на відміну від наступного прикладу, де вони уніфіковані (Díez-Prados, 2016): *We wanted to* ***take the country out of the trap*** *it was in,* ***restore the production***, ***stop the disappearance of jobs***, ***recover trust***. – «Ми хотіли **вивести країну з пастки**, в якій вона опинилася (ФІНАНСОВА КРИЗА — ЦЕ КОНТЕЙНЕР), **відновити виробництво** (ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ — ЦЕ ЗЦІЛЕННЯ) [Судження: Соціальна Оцінка: Позитивне Ставлення], **зупинити зникнення робочих місць** [Судження: Соціальна Оцінка: Позитивне

Ставлення], **відновити довіру** (ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ – ЦЕ ДОСЯГНЕННЯ БАЖАНОЇ ЦІЛІ) [Судження: Спроможність: Позитивне Ставлення]».

Так само мовне вираження метафори/метонімії збігається з деякими оціночними пунктами в: *At this moment, with a* ***growing*** *economy,* ***shrinking*** *deficits,* ***bustling*** *industry,* ***booming*** *energy production – we* ***have risen*** *from* ***recession freer*** *to write our own future than any other nation on Earth.* – «У цей момент (ВИЗНАЧЕНИЙ ЧАС ДЛЯ ПЕРІОДУ), з економікою, **що зростає**, **скороченням** дефіциту, **жвавою** промисловістю (ЕКОНОМІКА – ЦЕ ЖИВИЙ ОРГАНІЗМ), **бурхливим** виробництвом енергії (ДІЯ ДЛЯ РЕЗУЛЬТАТУ) [Вдячність: Реакція: Позитивне Ставлення] – ми **піднялися** (ЕКОНОМІКА – ЦЕ РУХ) [Судження: Спроможність: Позитивне Ставлення] з **рецесії** (НАСЛІДОК ПРИЧИНИ) (РЕЦЕСІЯ ЗНИЖЕНА) [Вдячність: Соціальна Оцінка: Негативне Ставлення] **вільніше** [Судження: Звичайний Стан: Позитивне Ставлення], аніж будь-яка інша нація на Землі, аби писати наше власне майбутнє (ЕКОНОМІКА – ЦЕ ОПОВІДЬ).

Дійсно, у метафорах «зростання», «скорочення», «пожвавлення» та «процвітання» ЕКОНОМІКА Є ЖИВИМ ОРГАНІЗМОМ, метонімія ДІЯ ДЛЯ РЕЗУЛЬТАТУ та позитивна оцінка збігаються в спробі запропонувати яскраву картину економіки теперішнього часу. Однак це не повністю відповідає повільному економічному розвитку та низькій якості робочих місць у сучасній економіці США. Отже, слова американських політиків мають ідеологічну мету, оскільки вони прагнуть нав'язати власне бачення реальності. Крім того, лінгвістичне вираження метафори ЕКОНОМІКА – ЦЕ РУХ (що означає «рух угору від чогось негативного за своєю суттю») і позитивне оцінювання спроможності американських громадян. У «рецесії», у свою чергу, негативна Оцінка взаємодіє з метафорою РЕЦЕСІЯ ЗНИЖЕНА і метонімією НАСЛІДОК ПРИЧИНИ, яка вказує на невідоме походження кризи, оскільки справжні винуватці не згадуються. Кінцева мета – переконати аудиторію в отриманих хороших результатах.

Але, окрім того, щоб насолодитися економічним відродженням, політики-демократи також мають звернутися до громадськості з конкретними пропозиціями для середнього класу, щоб політично чинити тиск на республіканців, аби вони створили нові коаліції з демократами. У прикладі нижче бачимо спробу зробити так, щоб сказане перегукувалось з громадськістю, використовуючи метафору ЕКОНОМІЯ – ЦЕ МЕХАНІЗМ та позитивну оцінку. Поєднання метафори та оцінки допомагає тут підкреслити потребу у високооплачуваній роботі та позитивну роль уряду в досягненні цієї мети. Це частина уявлення демократів про мораль, дотримуючись метафори МОРАЛЬНА ДІЯ – ЦЕ СПРАВЕДЛИВИЙ РОЗПОДІЛ, типової для батьківської сім'ї, де турбота реалізується через дотримання рівності (Lakoff, 2002): *As we better train our workers, we need the* ***new economy to keep churning out high-wage jobs*** *for our workers to fill. Since 2010, America has put more people back to work than Europe, Japan and all advanced economies combined.* – «Оскільки ми краще навчаємо наших працівників, нам потрібна **нова економіка, щоб продовжувати створювати високооплачувані робочі місця** [ЕКОНОМІКА – ЦЕ МЕХАНІЗМ] (Вдячність: Соціальна Оцінка: Позитивне Ставлення), щоб вони працевлаштовувались [РОБОЧІ МІСЦЯ – ЦЕ КОНТЕЙНЕР]. З 2010 року, Америка [МІСЦЕ ДЛЯ ІНСТИТУЦІЇ] повернула на роботу більше людей, ніж Європа, Японія [МІСЦЕ ДЛЯ ІНСТИТУЦІЇ] та всі країни з розвиненою економікою [ЧАСТИНА ЦІЛОГО] разом узяті.

Політичні промови демократів мають ідеологічний відтінок. Їхня ідеологія проявляється в причинах прийняття економічних рішень: вони мають соціальний характер, включаючи підвищення податків для багатих, зниження податків для громадян середнього класу, безкоштовне навчання в коледжах і оплачувані відпустки для робітників і сімей. Звісно вони позитивно оцінюють свої економічні заходи, які полягають в оподаткуванні багатих американців і великих корпорацій для виплати пільг сім'ям, що працюють, водночас ці заходи, на їхню думку, також приносять користь компаніям, які інвестують в Америку: *Let's close the loopholes that lead to inequality by allowing the top one percent to avoid paying taxes on their accumulated wealth. We can use that money to help more families pay for childcare and send their kids to college.* – «Закриймо [Судження: Соціальна Оцінка: Позитивне Ставлення] лазівки, які призводять до нерівності, дозволяючи одному від-

сотку верхнього прошарку населення уникати сплати податків [Судження: Соціальна Оцінка: Негативне Ставлення] на свої накопичені статки. Ми можемо використати ці гроші, щоб допомогти більшій кількості сімей оплачувати догляд за дітьми та відправляти своїх дітей до коледжу [Судження: Соціальна Оцінка: Позитивне Ставлення].

Позиція демократів щодо податків, їхня підтримка рівності та підвищення мінімальної заробітної плати працівників і їхній інтерес до інших економічних рішень, які допомагають зберегти систему соціального забезпечення, демонструють ліберальну ідеологію. Економічні заходи політиків-демократів також використовуються в оціночній манері, щоб підкріпити ідею про те, що вони глибоко турбується про людей і, таким чином, є відповідальними майбутніми кандидатами. У той же час вони звинувачують протилежну сторону в різноманітних бідах шляхом використання негативної оцінки. Наприклад, демократи звинувачують республіканців у тому, що вони не підвищують мінімальну заробітну плату, оскільки ідеологічна позиція консервативного крила проводить антисоціальну політику через її економічні витрати: *To everyone in this Congress who still refuses to raise the minimum wage, I say this: If you truly believe you could work full-time and support a family on less than $15,000 a year, go try it. If not, vote to give millions of the hardest-working people in America a raise.* – «Усім у цьому Конгресі, хто досі відмовляється підвищити мінімальну заробітну плату [Судження: Нормальне Ставлення: Негативне Ставлення], я кажу наступне: якщо ви справді вірите, що можете працювати повний робочий день і утримувати сім'ю менш ніж на 15 000 доларів на рік, ідіть спробуй це. Якщо ні, проголосуйте за підвищення зарплати мільйонам найпрацьовитіших людей Америки».

Висновки. У цьому дослідженні зроблено спробу з'ясувати роль оцінки в політичних промовах, спрямованих на переконання електорату в правильності прийнятих політичних рішень, її взаємозв'язок із метафорою та метонімією та використання оціночних прийомів залежно від ідеологічної позиції ораторів. Аналіз оцінки промов американських політиків-демократів показує здебільшого оцінювання людської поведінки з етичної точки зору. Судження зосереджується на необхідності змін (Судження: Нормальність), тобто пройти через іракську та афганську війни та рецесію та прийняти їхню економічну політику, яка рухатиме країну вперед.

Отже, аналіз політичних промов далі відкриває той факт, що метафори та метонімії рясніють у цьому типі політичного дискурсу та що іноді такі мовні явища збігаються з оцінкою. Дійсно, через економічні метафори та метонімії політики заявляють про успіх на економічній арені після років економічної рецесії, водночас вони негативно оцінюють політику своїх опонентів. Також їхні слова мають яскраво виражену ідеологічну мету, оскільки вони прагнуть нав'язати своїм громадянам власне бачення економіки своєї країни. За допомогою взаємодії метафор, метонімії та оцінки політики також намагаються виправдати свої політичні рішення і, таким чином, вплинути на погляди аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Dijk T A. van. Ideology: A Multidisciplinary Approach / T. A. van Dijk. London : Sage Publications, 1998. 365 p.
2. Dijk T. A. van. War rhetoric of a little ally: Political implicatures and Aznar's legitimatization of the war in Iraq / T. A. van Dijk. Journal of Language and Politics. 2005. Vol. 4. Iss. 1. P. 65-91.
3. Mussolff A. The study of metaphor as part of critical discourse analysis. *Critical Discourse studies.* Published online. Vol. 9. Iss. 3. P. 301-310. URL: https://doi.org/10.1080/17405904.2012.688300 (дата звернення: 19.02.2024).
4. Littlemore J. Metonymy: Hidden Shortcuts in Language, Thought and Communication. Cambridge : Cambridge University Press, 2015. 227 p.
5. Lakoff G., Turner M. More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor. Chicago : The University of Chicago Press, 1989. 237 p.
6. Díez-Prados M. The use of metaphor and evaluation as discourse strategies in pre-electoral debates: Just about winning votes. *Exploring Discourse strategies in social and Cognitive Interaction: Multimodal and Cross-linguistic Perspectives*. Amsterdam : John Benjamins, 2016. P. 215-244.
7. Kövecses Z. Metaphor: A Practical Introduction. Oxford : Oxford University Press, 2010. 2nd Ed. 400 p.
8. Lakoff G., Johnson M. Metaphors we live by. Chicago : The University of Chicago Press, 2003. 276 p.

9. Cabrejas-Peñuelas A. B., Díez-Prados M. Positive self-evaluation versus negative other-evaluation in the political genre of pre-election debates. *Discourse and society,* 2014. Vol. 25. Iss. 2. P. 159-185. URL: https://doi.org/10.1177/0957926513515601 (дата звернення: 19.02.2024).

10. Barcelona A. Clarifying and applying the notions of metaphor and metonymy within Cognitive Linguistics: an update. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*. Berlin : Mouton de Gruyter, 2002. P. 202-277.

11. Paris R. Kosovo and the metaphor war. *Political science Quarterly*. 2002. Vol. 17. Iss. 3. P. 423-450.

12. Semino E. Metaphors in Discourse. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 247 p.

13. Catalano Th., Waugh L. R. Representations of power: A critical multimodal analysis of US CEOs, the Italian Mafia and government in the media. *Journal of Language and Politics*. John Benjamins Publishing Company, 2016. Vol. 15. Iss. 6. P. 790-817. URL: https://doi.org/10.1075/jlp.15.6.07cat (дата звернення: 19.02.2024).

14. Ferrari F. Metaphor at work in the analysis of political discourse: investigating a "preventing war" persuasion strategy. *Discourse and society*. 2007. Vol. 18. Iss. 5. P. 603-625.

15. Neagu M. I. Decoding Political Discourse: Conceptual Metaphors and Argumentation. London: Palgrave Macmillan, 2013. P. 39-72.

16. Meadows B. Distancing and showing solidarity via metaphor and metonymy in political discourse: a critical study of American statements on Iraq during the years 2004-2005. *Critical Approaches to Discourse Analysis Across Disciplines.* 2006. Vol. 1. Iss. 2. P. 1-17. URL: https://www.researchgate.net/publication/242236958 (дата звернення: 19.02.2024).

REFERENCES:

1. Dijk T A. van. Ideology: A Multidisciplinary Approach / T. A. van Dijk. London : Sage Publications, 1998. 365 p.

2. Dijk T. A. van. War rhetoric of a little ally: Political implicatures and Aznar's legitimatization of the war in Iraq / T. A. van Dijk. Journal of Language and Politics. 2005. Vol. 4. Iss. 1. P. 65-91.

3. Mussolff A. The study of metaphor as part of critical discourse analysis. *Critical Discourse studies.* Published online. Vol. 9. Iss. 3. P. 301-310. URL: https://doi.org/10.1080/17405904.2012.688300 (Last accessed: 19.02.2024).

4. Littlemore J. Metonymy: Hidden Shortcuts in Language, Thought and Communication. Cambridge : Cambridge University Press, 2015. 227 p.

5. Lakoff G., Turner M. More than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor. Chicago : The University of Chicago Press, 1989. 237 p.

6. Díez-Prados M. The use of metaphor and evaluation as discourse strategies in pre-electoral debates: Just about winning votes. *Exploring Discourse strategies in social and Cognitive Interaction: Multimodal and Cross-linguistic Perspectives*. Amsterdam : John Benjamins, 2016. P. 215-244.

7. Kövecses Z. Metaphor: A Practical Introduction. Oxford : Oxford University Press, 2010. 2nd Ed. 400 p.

8. Lakoff G., Johnson M. Metaphors we live by. Chicago : The University of Chicago Press, 2003. 276 p.

9. Cabrejas-Peñuelas A. B., Díez-Prados M. Positive self-evaluation versus negative other-evaluation in the political genre of pre-election debates. *Discourse and society,* 2014. Vol. 25. Iss. 2. P. 159-185. URL: https://doi.org/10.1177/0957926513515601 (Last accessed: 19.02.2024).

10. Barcelona A. Clarifying and applying the notions of metaphor and metonymy within Cognitive Linguistics: an update. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*. Berlin : Mouton de Gruyter, 2002. P. 202-277.

11. Paris R. Kosovo and the metaphor war. *Political science Quarterly*. 2002. Vol. 17. Iss. 3. P. 423-450.

12. Semino E. Metaphors in Discourse. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. 247 p.

13. Catalano Th., Waugh L. R. Representations of power: A critical multimodal analysis of US CEOs, the Italian Mafia and government in the media. *Journal of Language and Politics*. John Benjamins Publishing Company, 2016. Vol. 15. Iss. 6. P. 790-817. URL: https://doi.org/10.1075/jlp.15.6.07cat (Last accessed: 19.02.2024).

14. Ferrari F. Metaphor at work in the analysis of political discourse: investigating a "preventing war" persuasion strategy. *Discourse and society*. 2007. Vol. 18. Iss. 5. P. 603-625.

15. Neagu M. I. Decoding Political Discourse: Conceptual Metaphors and Argumentation. London: Palgrave Macmillan, 2013. P. 39-72.

16. Meadows B. Distancing and showing solidarity via metaphor and metonymy in political discourse: a critical study of American statements on Iraq during the years 2004-2005. *Critical Approaches to Discourse Analysis Across Disciplines.* 2006. Vol. 1. Iss. 2. P. 1-17. URL: https://www.researchgate.net/publication/242236958 (Last accessed: 19.02.2024).

УДК 811.111'42:796
DOI https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-3

Ірина КОРОБОВА
кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов, Національний університет фізичного виховання і спорту України, вул. Фізкультури, 1, м. Київ, Україна, 03150
ORCID: *0000-0001-8253-9330*

Бібліографічний опис статті: Коробова, І. (2024). Спортивний дискурс: особливості перекладу. *Актуальні питання іноземної філології,* 20, 17–23, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-3

СПОРТИВНИЙ ДИСКУРС: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Стаття стосується особливостей перекладу спортивного дискурсу, адже глобальне спілкування народів і зацікавленість спортом вимагає вирішення нагальної потреби у взаєморозумінні в усіх сферах, особливо у сфері спорту. Наша країна бере активну участь у світових змаганнях і дослідження особливостей перекладу спортивної термінології має не тільки теоретичне, а й практичне значення. Відповідно, виникає потреба в перекладі репортажів, інтерв'ю, спортивних коментаторів, а також спортивної документації, статей та блогів. Спорт швидко розвивається і чимало нових видів спорту здобувають широке визнання. Тому адекватний і правильний переклад спортивного дискурсу є вкрай необхідним, що і визначає актуальність нашого дослідження. ***Мета статті*** *– охарактеризувати перекладацькі особливості спортивного дискурсу на матеріалі англомовних інтернет-видань. Об'єктом дослідження є термінологічні одиниці спортивної галузі. Предметом дослідження – шляхи та способи перекладу спортивних термінів англійської мови українською.* ***Методологія дослідження:*** *фактологічний матеріал було зібрано методом суцільної вибірки з інтернет-видань та опрацьовано за допомогою описового методу. Також використано методи структурно-семантичного, компонентного та контекстуального аналізів. Метод контент-аналізу дав змогу встановити специфіку досліджуваних елементів у контекстуальному оточенні.* ***Наукова новизна полягає*** *у визначенні основних шляхів та способів перекладу спортивних термінів англійської мови українською, до яких віднесено: описовий переклад, переклад за допомогою національних елементів, калькування або дослівний переклад, транскрибування і транслітерація.* ***Висновки*** *з дослідження передбачають поняття адекватності перекладу спортивного дискурсу, що включає семантичну, емоційно-оціночну, експресивну та естетичну інформацію. Доречно перекладені лексеми спортивного характеру відіграють особливу роль у розумінні цілісності всього тексту. Перспективою подальшого дослідження є детальний аналіз особливостей перекладу нових слів спортивної тематики і, на основі з'ясування принципів перекладу спортивних термінів, опис способів їх перекладу.*

Ключові слова: *дискурс, спорт, термін, лексема, переклад, англійська мова.*

Iryna KOROBOVA
PhD in Philology, Associate Professor at the Department of Ukrainian and Foreign Languages, National University of Physical Education and Sport of Ukraine, 1, str. Physical Culture, Kyiv, Ukraine, 03150
ORCID: *0000-0001-8253-9330*

To cite this article: Korobova, I. (2024). Sportyvnyi dyskurs: osoblyvosti perekladu [Sports discourse: the peculiarities of translation]. *Current Issues of Foreign Philology,* 20, 17–23, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-3

SPORTS DISCOURSE: THE PECULIARITIES OF TRANSLATION

The article concerns the peculiarities of the translation of sports discourse because the global communication of people and interest in sports requires solving the urgent need for mutual understanding in all spheres, especially in the sports field. Our country participates actively in world competitions, and the study of the translation about sports terminology has not only theoretical but also practical significance. Accordingly, there is a need for translation of reports, interviews, and sports commentators, as well as sports documentation, articles, and blogs. Sport is developing dynamically and many new sports are gaining wide recognition. Therefore, an adequate and correct translation of sports discourse is necessary, which determines the relevance of our research. ***The purpose*** *of the article is to characterize the translation features of sports discourse based on the material of English-language online publications. The object of the study is multi-structural terminological units of the sports industry. The subject of the research is ways and means of translating sports terms from English into Ukrainian.* ***Research methodology****: the factual material has been collected by the method of continuous sampling from*

online publications and processed using the descriptive method. Methods of structural-semantic, component, and contextual analysis have been also used. The method of content analysis made it possible to establish the specificity of the researched elements in the contextual environment. ***Scientific novelty*** *consists in determining the main ways and methods of translating sports terms from English into Ukrainian, which include: descriptive translation, translation using national elements, literal translation, transcription, and transliteration.* ***The conclusions*** *of the study provide for the concept of translation adequacy in the sports discourse, which includes semantic, emotional-evaluative, expressive, and aesthetic information. Appropriately translated lexemes of a sports nature play a special role in understanding the integrity of the entire text. The prospect of further research is a detailed analysis of the translation peculiarities about new sports-related words and a description of translation methods based on the translation principles of sports terms.*

Key words: *discourse, sport, term, lexeme, translation, the English language.*

Постановка проблеми. Здоровий спосіб життя спонукає людство до переосмислення значення спорту. Глобальне спілкування народів і зацікавленість спортом вимагає вирішення нагальної потреби у взаєморозумінні в усіх сферах, особливо у сфері спорту. Наша країна бере активну участь у світових змаганнях і дослідження особливостей перекладу спортивної термінології має не тільки теоретичне, а й практичне значення. Відповідно, виникає потреба в перекладі репортажів, інтерв'ю, спортивних коментаторів, а також спортивної документації, статей та блогів. Хоча існують перекладні словники й довідники сьогодні, які знаходяться у відкритому доступі, однак варто зауважити про відсутність термінологічних словників з перекладами термінології західних мов українською і навпаки, особливо англо-українських. Спорт стрімко розвивається і чимало нових видів спорту здобувають широке визнання. Тому адекватний і правильний переклад спортивного дискурсу є вкрай необхідним, що і визначає актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Західна гуманітарна наука на початку 60-х років XX сторіччя починає активно оперувати терміном *дискурс*, і дослідження з приводу його особливостей починають активно розвиватися. Так, не тільки зарубіжні лінгвісти (Р. Водак, Ю. Габермас, Т. ван Дейк, Г. Кресс, А. Маколкін, Дж. Фіске, Р. Ходж) працюють у цьому напрямку, а також такі українські дослідники, як Є. Бистрицький, С. Павличко, С. Андрусів, В. Вовк, О. Білий, Т. Гундарова, А. Клепіков, Н. Костенко, Н. Сукаленко, Г. Почепцов вивчають поняття дискурсу. Варто звернути також особливу увагу на праці О. Боровської, яка розглядала проблеми перекладу спортивної термінології, О. Васильченко – еволюцію норм та девіацій у сфері спорту, А. Гусєвв – проблеми взаємодії спорту і медіа в масовому суспільстві, Л. Козуб – лінгвокультурологічний аспект дослідження спортивних повідомлень у друкованих засобах масової інформації та інші.

Мета статті – охарактеризувати перекладацькі особливості спортивного дискурсу на матеріалі англомовних інтернет-видань. Об'єктом дослідження є різноструктурні термінологічні одиниці спортивної галузі. Предметом дослідження – шляхи та способи перекладу спортивних термінів англійської мови українською.

Методологія дослідження. На першому етапі було зібрано фактологічний матеріал методом суцільної вибірки з інтернет-видань та його опрацьовано за допомогою описового методу. На другому етапі використано методи структурно-семантичного, компонентного та контекстуального аналізів. На третьому етапі було залучено метод контент-аналізу, що дав змогу встановити специфіку досліджуваних елементів в контекстуальному оточенні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальновизнаним є той факт, що дискурс формується у процесі комунікації і є складовою частиною дійсності, при цьому враховується екстралінгвістичний контекст (індивідуально-психологічний, функціонально-рольовий, прагматичний, етносоціокультурний). Дискурс за своєю організацією є інтерактивним. Детальний аналіз різних типів дискурсу уможливлює вивчення загальних принципів та властивостей комунікації в цілому (Павленко, 2020: 130).

В історичній перспективі теорія дискурсу бере початок від концепції Е. Бенвеніста, в якій було вперше розмежовано поняття план дискурсу та план розповіді. Чітко розрізнено такі якості, як статичність плану розповіді та динамічність плану дискурсу, а сам дискурс визначено як висловлення, що передбачає наявність мінімум двох комунікантів: адресата й адресанта, а наміром адресанта

є певний вплив на співрозмовника (Павленко, 2020: 131).

Ф. Бацевич був одним із тих дослідників дискурсу, чиї праці залишаються досить ґрунтовними та вагомими. Він називає явище дискурсу мовленнєвим жанром та мовленнєвим актом; це тип комунікативної діяльності, мовленнєвий потік та інтерактивне явище, що має різні форми прояву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників. Внаслідок синтезу мовних, когнітивних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, залежних від тематики спілкування, формуються різноманітні мовленнєві жанри. Дискурс тлумачиться і як текст, частина життя, з певними особливостями граматики, лексики, правилами слововживання і синтаксису, і як живе спілкування, комунікація, когнітивно-мовленнєве й інтерактивне явище з усіма відповідними складовими спілкування (Бацевич, 2010: 12–13).

У тлумаченнях різних авторів знаходимо таке розуміння дискурсу: будь-яке висловлювання, що перевищує за обсягом фразу й розглядається з точки зору зв'язування послідовності фраз між собою; зв'язне мовлення; будь-який процес говоріння, який включає у свої структури мовця і слухача разом із бажанням першого впливати на другого; організована мовленнєва діяльність, пов'язана з деякою нелінгвістичною сферою (соціологічний, ідеологічний, культурний контекст) або з чимось невисловленим (несвідомим, передбачуваним); актуалізований текст, на відміну від тексту в аспекті його формально граматичної структури (Корольов, 2012: 286–287).

Дискурс – це зв'язна послідовність мовних одиниць, створювана мовцем для слухача в певний час, у певному місці, з певною метою; це складне комунікативне явище, як усна мовленнєва дія, враховуючи соціальний контекст, що дає відомості про учасників комунікації та їхні характеристики, а також процеси виробництва й сприйняття повідомлення (Корольов, 2012: 290–291).

М. Стаббс у своїх дослідженнях говорить про три основні риси дискурсу: це одиниця мови, що є більшою, ніж речення, за обсягом; дискурс пов'язаний за змістом з використанням мови в соціальному контексті; за своєю організацією його можна назвати інтерактивним або діалогічним (Stubbs, 1983).

І. Шевченко та О. Морозова з метою виокремлення різних типів дискурсу пропонують такі провідні критерії, як формальний, функціональний та змістовний, що пов'язані з категоріями дискурсу, за якими і відбувається розподіл (Шевченко, 2005: 232).

Дискурс, як і будь-який комунікативний акт, передбачає наявність двох фундаментальних ролей – мовця (адресанта) і слухача (адресата), а також самого тексту повідомлення. Унаслідок цього структура дискурсу припускає наявність двох діаметрально протиставлених ролей – мовця та адресата, а сам процес мовного спілкування розглядається в цих двох перспективах. Саме тому в дискурсології виділяються такі напрямки дослідження: побудова дискурсу (наприклад, вибір лексичних засобів у процесі первинного та вторинного семіозису); розуміння дискурсу адресатом (наприклад, співвідношення займенників і інших дейктичних слів із тими чи іншими об'єктами); розгляд процесу мовного спілкування з позицій самого тексту, що виникає в процесі дискурсу (Корольов, 2012: 292–293).

Однак, у сучасних дослідженнях наводиться більш широка типологія дискурсу, що будується на основі різних типів семіотичних знаків: художній; політичний; аргументативний; науковий; професійний; корпоративний; літературний; поетичний; фольклорний; казковий; магічний; міфологічний; містичний ритуальний; неофіційний/позацензурний; тоталітарний; дипломатичний; етикетний; монологічний; діалогічний; автобіографічний; наративний; журналістський; масмедійний; публічний; PR-дискурс; Інтернет-дискурс; віртуальний; маніпулятивний; невербальний; дискурс конкретної мовної особистості; оцінний; діловий, або бізнес-дискурс; маркетинговий; адміністративний; банківський; економічний; навчальний; педагогічний; академічний; родинний / парентальний; маритальний/матримоніальний; риторичний; передвиборний; філософський; телевізійний; театральний; сценічний; історичний; юридичний; правовий; судовий; адвокатський; емоційний; аудиторний; гастрономічний, або глюттонічний; рекламний; молодіжний; публіцистичний; масово-інформаційний; бібліо-

терапевтичний; ідеологічний; спонукальний; медичний; військовий; спортивний; екологічний; патріотичний; іміджевий та ін. (Корольов, 2012: 294–296).

Серед комунікативно-прагматичних особливостей спортивного дискурсу виявляються як універсальні характеристики, актуальні для будь-якого жанру спортивного дискурсу, так і конкретні, сфера прояву яких обмежується тим чи іншим жанром (в даному випадку тим чи іншим видом спорту). Кожна комунікативно-прагматична характеристика зумовлює ті чи інші мовні особливості. Отже, розгляд комплексу комунікативно-прагматичних особливостей дозволяє знайти пояснення більшості характерних рис текстів одного виду (Гаврилюк, 2021: 95).

Л. Головата визначає спортивний термін як слово або словосполучення, застосоване для точної назви предметів, явищ, вправ, рухів у фізичному вихованні та спорті, що характеризується єдністю цілісної номінації (Головата, 1997: 8). Спортивна термінологія, на думку Л.Бардіної та В. Шепелюк, – це сукупність слів і стійких словосполучень, співвідносних з поняттями (предметами, явищами, діями) в галузі фізичної культури та спорті (Бардіна, Шепелюк, 2020: 420).

Існує багато чинників, які впливають на сучасну спортивну термінологію. Найголовнішим аспектом є той факт, що велика кількість спортивної термінології прийшла з інших країн, тож такі терміни є іншомовними. Загалом запозичення у спортивній термінології походить з тієї мови, з якої країни прийшов сам спорт. Запозичення викликаються як лінгвістичними, так і позалінгвістичними причинами. Так, до інтралінгвальних причин запозичення відносить: відсутність будь яких відповідних еквівалентів в українській мові для назв нових понять, важливість для мови реципієнта іншомовних слів, пов'язаних із необхідністю номінування нових явищ; ліквідація полісемії й омонімії у сучасних термінах, потреба уточнити й деталізувати те чи інше поняття, диференціювати семантичні відтінки, закріпивши їх за різними словами; функціонування в мові запозичених раніше структурно однотипних слів; можливості іншомовних слів, що сприяють безболісному входженню їх до лексико-граматичної системи мови-реципієнта (словотвірна активність, здатність до словозміни тощо); інтернаціональний характер запозичених спортивних термінів. До екстралінгвальних причин запозичення дослідник відносить такі: суспільно-політичні й культурно-економічні зв'язки між народами; швидко зростаюча популярність спортивних ігор та інших видів спорту у країнах Європи (Пальчик, 2019: 24).

Щодо морфологічного вираження, то більшість термінів – іменники (термін, біг, біатлон, плавання). Існують терміни – прикметники (ковзанярський, йогівський, велосипедний, кидковий); терміни – дієслова (пасувати, атакувати, відбивати, змагатися); терміни – прислівники (бігом, галопом, кругом, риссю). За будовою виділяють однослівні (удар, обгін, атака) та терміни-словосполучення (довга дистанція, стрибок у довжину, висока передача) (Пальчик, 2019: 6).

А. Коваленко зазначає, що при перекладі, термін вимагає певних знань у тій, чи іншій галузі для точного адекватного перекладу. Перекладаючи, особливу увагу варто звертати на взаємодію терміна з контекстом, завдяки чому визначається значення слова (Коваленко, 2002: 257).

Одним з найпоширеніших прийомів при перекладі будь-якого терміна є переклад з додаванням лексичного еквіваленту. Еквівалент – постійна лексична відповідність, яка точно співпадає зі значенням слова. Терміни спортивного характеру, які мають еквіваленти в українській мові, відіграють важливу роль у процесі перекладу, особливо у мас-медійному дискурсі. Іноді дуже складно знайти саме ті варіанти перекладу, які мав на увазі оригінал. В українській мові, лексика біатлону дуже нерозповсюджена, тому при перекладі, багатьох термінів просто неможливо знати. Для цього перекладач має використовувати метод опису (якщо бажаного еквіваленту немає). Терміни служать опорними пунктами у мас-медійних і у звичайних текстах, сам від терміну залежить точність розкриття поняття іншомовних слів. Вони допомагають перекладачу визначити характер тексту. Для цього потрібно дуже гарно володіти лексичними одиницями у тій сфері, у якій ти знаєшся найкраще. Навіть якщо ти спеціаліст у перекладі, без фахової лексики, ти ніколи не перекладеш медичний текс без знання певних термінів (Пальчик, 2019: 27).

Очевидно, що перекладач спортивних текстів має розуміти особливості спортивного дискурсу як англійської, так і української мови. Дослідники Л. Науменко та А. Гордєєва наголошують, що на зміст спортивного дискурсу впливають всі фактори зі свідомості продуцента та реципієнта тексту, тому що вони є важливі для сприйняття мовлення. Велику роль відіграють також фонові та професійні знання учасників комунікації (Науменко, Гордєєва, 2011: 102).

При цьому у спортивних перекладачів виникають специфічні проблеми, з якими не стикається жоден інший перекладач. Н. Гаврилюк наголошує, що спортивний перекладач має знати і базову лексику, і спортивну термінологію. Однак навіть цього недостатньо, бо, крім загальновживаної термінології, існує ще й спортивний сленг – свій у кожному виді спорту. Так, перекладач, який працює з новинами про важку атлетику, має знати, що спортсмен, який не зумів у трьох підходах підняти стартову вагу, отримує «баранку, бублик», хоча навіть у найбільших двомовних словників таке значення слова «бублик» не вказано. Ще одна велика проблема спортивного перекладу – правильна транслітерація і транскрипція іноземних імен та термінів, які залишаються без перекладу (Гаврилюк, 2021: 94).

Наш практичний досвід свідчить, що основні прийоми перекладу спортивних термінів наступні:

1) описовий переклад – передача слова за допомогою розширеного пояснення значення слова. Цей прийом використовують у випадку відсутності відповідного значення слова в словнику української мови. Наприклад: *draw – нічия у футболі та кидок у кьорлінгу, booking – порушення правил, за яке гравець отримує жовту картку, bowls – гра в кулі, canoeing – гребля на байдарках і каное;* у підручниках спортивних термінів такої назви не існує, тому при перекладі, перекладач має пояснити сенс цього терміна;

2) переклад за допомогою національних елементів. Наприклад: *hunting – мисливство, ice rink – каток, mountaineering – альпінізм, net – сітка, player – гравець, pursuit – переслідування, racetrack – іподром, relay – естафета;*

3) калькування, або дослівний переклад – це переклад англійського слова або виразу шляхом точної передачі його засобами української мови. Наприклад: *bicycle pump – велосипедний насос, boxing ring – боксерський ринг, corner kick або corner – кутовий удар, cricket ground – майданчик для крікету, football club – футбольний клуб, football pitch – футбольне поле, free kick – штрафний удар, goal kick – удар від воріт;*

4) транскрибування – це передача вимови слова українськими літерами, тобто передача його фонетичного обліку. Використовується як основний прийом перекладу при передачі імен, назв фірм і корпорацій. Наприклад: *Michael Jeffrey Jordan – Майкл Джордан, George Herman «Babe» Ruth – Бейб Рут, Jim Thorpe – Джим Торп, Lionel Andrés Messi – Ліонель Андрес Мессі;*

5) транслітерація – це передача літерами українського письма літер англійського письма, незалежно від вимови. Наприклад: *fan – фанат, footbal – футбол, foul – фол, порушення, goal – гол, goalkeeper – голкіпер, воротар, go-karting – картинг, golf – гольф, gymnastics – гімнастика, handball – гандбол, hockey – хокей, jockey – жокей, judo – дзюдо.*

Одним з головних завдань перекладача є створення адекватного перекладу. Адекватний переклад має оціночний характер, тому слід розглянути поняття як повноцінність перекладу. Що стосується поняття повноцінний переклад, то його мета полягає в передачі для вихідного тексту співвідношення змісту і форми шляхом відтворення особливостей останньої або створення функціональних відповідників цих особливостей. Такий переклад передбачає рівновагу між окремими та цілими і визначає специфіку твору (змісту і форми). Перекладаючи усі елементи окремо зовсім не передбачає повноцінної передачі цілого, оскільки кожен елемент пов'язаний між собою як граматично, так і контекстуально і являє собою певну систему (Пальчик, 2019: 34–35).

Вважаємо, що діяльність кожного перекладача – це своєрідне цілісне явище, в якому тісно переплетені мова, культура і людина. Головне призначення перекладача – здійснення комунікації між людьми на основі знань, де культурна складова займає вагоме місце, адже саме вона віддзеркалює особливості функціонування людського середовища.

Висновки і пропозиції. Адекватний переклад спортивної лексики вимагає велику кількість трансформацій для чіткого пере-

кладу. Основним прийомом перекладу залишається переклад за допомогою лексичного еквівалента, що є лексичною відповідністю, яка повністю співпадає зі значенням слова. Доречно перекладені лексеми спортивного характеру відіграють особливу роль у розумінні цілісності всього тексту , від них залежить розкриття значення інших слів. Переклад спортивної термінології є важливим та відповідальним процесом, тому що сучасна термінологія цієї сфери, з однієї сторони, є досить неоднорідною сферою лексичних одиниць із спеціально створеними для позначення певного явища термінами, а з іншої – складається з одиниць, що утворені на базі загальновживаних слів. Тому, перекладач повинен бути фахівцем і глибоко зацікавленим в правильному та адекватному перекладі спортивної термінології. Перспективою подальшого дослідження є детальний аналіз особливостей перекладу нових слів спортивної тематики і на основі з'ясування принципів перекладу спортивних термінів та класифікації способів їх перекладу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бардіна Л., Шепелюк В. Про упорядкування термінологічної системи на матеріалах спортивної лексики. Проблеми української термінології. Матеріали 6-ї Міжнародної наукової конференції. Львів: НВП «Мета», 2000. 420 с.

2. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики: [монографія]. Львів: ПАІС, 2010. 336 с.

3. Гаврилюк Н. А. Особливості перекладу англійського спортивного дискурсу на прикладі статті з бодібілдингу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського.* Серія: Філологія. Журналістика. Том 32 (71) № 4 Ч. 2 2021. С. 93–97.

4. Головата Л. М. Культура усного і писемного професійного мовлення. Тернопіль, 1997. 191 с.

5. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу : навчальний посібник. К.: Інкос, 2002. 320 с.

6. Корольов І. Р. Поняття дискурсу в сучасному мовознавстві: визначення, структура, типологія. *Studia Linguistica.* Вип. 6/2012. С. 285–305.

7. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.

8. Павленко А. Г. Поняття дискурсу в сучасному мовознавстві. *Актуальні питання філології та методики.* 2020. Вип. 3 (15) ч. 1. С. 129–136.

9. Пальчик А. С. Семантико-стилістичні характеристики німецькомовної спортивної лексики з плавання та біатлону та їх відтворення українською мовою (на матеріалі німецькомовного медійного дискурсу). К., 2019. 97 с.

10. Шевченко І. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен /[І. С.Шевченко та ін.]. Харків: Константа, 2005. 356 с.

11. Stubbs M. Discourse Analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural Language. Oxford, 1983. 279 p.

REFERENCES:

1. Bardina, L. & Shepeliuk, V. (2000). Pro uporiadkuvannia terminolohichnoi systemy na materialakh sportyvnoi leksyky [About the arrangement of the terminological system based on sports vocabulary materials]. Problemy ukrainskoi terminolohii. Materialy 6-yi Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii. Lviv: NVP «Meta». 420 p. [in Ukrainian].

2. Batsevych, F. S. (2010). Narysy z linhvistychnoi prahmatyky [Essays on linguistic pragmatics]: [monohrafiia]. Lviv: PAIS. 336 p. [in Ukrainian].

3. Havryliuk, N. A. (2021). Osoblyvosti perekladu anhliiskoho sportyvnoho dyskursu na prykladi statti z bodibildynhu [Peculiarities of translation of English sports discourse on the example of an article on bodybuilding*]. Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho,* No. 32 (71) № 4 (2), 93–97. [in Ukrainian].

4. Holovata, L. M. (1997). Kultura usnoho i pysemnoho profesiinoho movlennia [The culture of oral and written professional communication]. Ternopil, 191 p. [in Ukrainian].

5. Kovalenko, A. Ya. (2002). Zahalnyi kurs naukovo-tekhnichnoho perekladu [General course of scientific and technical translation]: navchalnyi posibnyk. K.: Inkos. 320 p. [in Ukrainian].

6. Korolov, I. R. (2012). Poniattia dyskursu v suchasnomu movoznavstvi: vyznachennia, struktura, typolohiia [The concept of discourse in modern linguistics: definition, structure, typology]. *Studia Linguistica,* No. 6, 285–305. [in Ukrainian].

7. Naumenko, L. P. & Hordieieva, A. Y. (2011). Praktychnyi kurs perekladu z anhliiskoi movy na ukrainsku [Practical course of translation from English into Ukrainian]: navch. posibnyk. Vinnytsia: Nova knyha. 136 p. [in Ukrainian].

8. Pavlenko, A. H. (2020). Poniattia dyskursu v suchasnomu movoznavstvi [Concept of discourse in modern linguistics]. *Aktualni pytannia filolohii ta metodyky*, No. 3 (15), 129–136. [in Ukrainian].

9. Palchyk, A. S. (2019). Semantyko-stylistychni kharakterystyky nimetskomovnoi sportyvnoi leksyky z plavannia ta biatlonu ta yikh vidtvorennia ukrainskoiu movoiu (na materiali nimetskomovnoho mediinoho dyskursu) [Semantic and stylistic characteristics of German-language sports vocabulary for swimming and biathlon and their reproduction in Ukrainian (based on the material of German-language media discourse)]. K. 97 p. [in Ukrainian].

10. Shevchenko, I. (2005). Dyskurs yak kohnityvno-komunikatyvnyi fenomen [Discourse as a cognitive-communicative phenomenon] /[I. S.Shevchenko ta in.]. Kharkiv: Konstanta. 356 p. [in Ukrainian].

11. Stubbs M. Discourse Analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural Language. Oxford, 1983. 279 p. [in English].

УДК 821.112.2.09:81’255.4=00
DOI https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-4

Наталія ЛИСЕЦЬКА
кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри німецької філології, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025
ORCID: *0000-0001-8821-4836*
Scopus-Author ID: *57431101700*

Альона КАРПЕВИЧ
студентка магістратури кафедри німецької філології, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025
ORCID: *0009-0008-2408-9974*

Бібліографічний опис статті: Лисецька, Н., Карпевич, А. (2024). Лексико-стилістичні особливості перекладу художнього тексту німецькою мовою (на матеріалі творчості Сергія Жадана). *Актуальні питання іноземної філології,* 20, 24–30, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-4

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ СЕРГІЯ ЖАДАНА)

У статті досліджено лексико-стилістичні особливості перекладу художнього тексту німецькою мовою на прикладі роману Сергія Жадана «Інтернат». Розглянуто поняття художній переклад, його особливості та основні вимоги, яких потрібно притримуватися перекладачу під час перекладацького процесу. Установлено, що художній переклад є не лише прямою передачею тексту іноземною мовою, а й також інструментом культурного освоєння світу, чинником певної культури. Проаналізовано авторський стиль та визначено, що письменнику притаманна низка образно-тропеїчних засобів, як-от: епітет, порівняння, метафора, алегорія, символ. Виявлено, що автор звертається до стилістичного прийому іронії та колористики. Використання різних відтінків темних кольорів від чорного до сірого й темно-синього символізує ситуацію розрухи та безпорадності в регіоні, де проживає головний персонаж. Під час порівняння першоджерела і його німецькомовного варіанта зауважено, до яких перекладацьких трансформацій удаються перекладачі. Простежено, що на морфологічному рівні виконавці найчастіше схильні до засобу створення композит, що є типовим для мови перекладу. Найчастіше виникають варіанти «іменник плюс іменник», «прикметник плюс іменник». Задля збереження сенсу чи уточнення конотації певних мовних одиниць застосовують метод генералізації, трансформації та логізації. На синтаксичному рівні в тексті оригіналу часто трапляються складнопідрядні речення, а також речення, ускладнені дієприкметниковими й дієприслівниковими зворотами. Під час перекладу таких випадків виконавці користуються методом опущення та заміною складного речення простим. У ході дослідження виявлено певні відмінності в перекладі, оскільки структура української й німецької мов відрізняється, неможливо завжди зберегти оригінальні конструкції. Зроблено висновки, що перекладачі, майстерно застосовуючи перекладацькі трансформації, зуміли донести читачеві ідею автора та не порушити естетичної цілісності оригіналу.

Ключові слова: *художній переклад, трансформація, композит, стилістичні засоби, метафора, іронія, порівняння.*

Nataliia LYSETSKA
PhD (Doctor of Philosophy (in Philology)), Docent, Professor at the Department of German Philology, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Ukraine, 43025
ORCID: *0000-0001-8821-4836*
Scopus-Author ID: *57431101700*

Alona KARPEVYCH
Master’s student at the Department of German Philology, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Ukraine, 43025
ORCID: *0009-0008-2408-9974*

To cite this article: Lysetska, N., Karpevych, A. (2024). Leksyko-stylistychni osoblyvosti perekladu khudozhnoho tekstu nimetskoiu movoiu (na materiali tvorchosti Serhiia Zhadana) [Lexical and stylistic features of translation of a literary text into German (based on the works of Serhiy Zhadan)]. *Current Issues of Foreign Philology,* 20, 24–30, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-4

LEXICAL AND STYLISTIC FEATURES OF TRANSLATION OF A LITERARY TEXT INTO GERMAN (BASED ON THE WORKS OF SERHIY ZHADAN)

The article examines the lexical and stylistic features of translation of a literary text into German on the example of The Orphanage: A Novel by Serhiy Zhadan. The concept of literary translation, its features and main requirements that the translator must adhere to during the translation process are considered. It has been established that literary translation is not only a direct transmission of a text into a foreign language, but also a tool of cultural exploration of the world, a factor of a certain culture. The author's style was analyzed and it was determined that the writer uses a number of figurative and tropic means, such as epithet, simile, metaphor, allegory, and symbol. It was established that the author turns to the stylistic technique of irony and color symbolism. The use of different shades of dark colors from black to gray and dark blue symbolizes the situation of devastation and helplessness in the region where the main character lives. When comparing the original source and its German-language version, it was noted which translation transformations the translators resort to. It has been observed that at the morphological level, the performers are most often inclined to the means of creating a composite, which is typical for the target language. The most frequent options are "noun plus noun", "adjective plus noun". In order to preserve the meaning or clarify the connotation of certain language units, the method of generalization, transformation, and logization is used. At the syntactic level, the original text often contains complex subordinate clauses, as well as sentences complicated by adjectival and participial phrases. When translating such cases, performers use the method of omitting and replacing a complex sentence with a simple one. During the research, certain differences in the translation were revealed, since the structure of the Ukrainian and German languages is different, it is impossible to always preserve the original constructions. It was concluded that the translators, skillfully applying translation transformations, managed to convey the author's idea to the reader and not violate the aesthetic integrity of the original.

Key words: *literary translation, transformation, composite, stylistic means, metaphor, irony, comparison.*

Актуальність проблеми. Завдяки художнім перекладам українська сучасна література стає доступною для читачів у всьому світі, що сприяє розвитку культурних зв'язків між Україною й іншими країнами. Актуальність дослідження зумовлена важливістю тем, які автор розкриває у своїй творчості; майстерністю письменника розкривати внутрішній світ українських реалій та подій війни. Прозаїк, поет, публіцист, волонтер, боєць, який за своїм переконанням вступив добровільно до лав Національної гвардії України – Сергій Жадан – уже багато років має особливе значення для українців. Письменник давно отримав визнання не лише в Україні, а й за її межами. Про це свідчать його численні нагороди: премія імені Губерта Бурди для молодих східноєвропейських поетів (Hubert Burda Preis für junge Lyrik), літературна премія імені Джозефа Конрада-Коженьовського, премія Brücke Berlin («Ворошиловград»), премія Ганни Арендт за політичне мислення та інші. За видатну творчість і гуманітарну позицію, яка проявляється в спілкуванні письменника та допомозі українцям під час війни, Сергію Жадану присуджено в червні 2022 р. премію миру німецьких книгарів (Friedenspreis des deutschen Buchhandels). Творчість Жадана оцінювали такі відомі діячі в нашій літературі, як Ю. Андрухович, І. Андрусяк, І. Римарук і багато інших.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як відомо, складність художнього тексту полягає в тому, що художній стиль поєднує в собі ознаки всіх мовних стилів. Важливу роль відіграють конотативний компонент та естетична цінність оригіналу. Культурно-історичні реалії накладають також свій відбиток на відчуття мови, тому перекладач повинен майстерно використати стилістичні засоби, аби зберегти цілісність оригіналу. Різні аспекти художнього перекладу досліджували О. Білецький, Р. Зорівчак, І. Корунець, Т. Кияк та ін. Як зазначає Т. Кияк, філолог-перекладач повинен бачити соціальні й художні аспекти тексту, але акцентувати останні, тоді як простий читач бачить і реципіює, залежно від своїх освітніх смаків, лише фактори соціальні або естетичні (Кияк, Огуй, Науменко, 2006). Теоретичні засади перекладу німецькою мовою досліджували такі науковці, як Г. Лисенко, І. Баклан, З. Чепурна (Баклан, Лисенко, Чепурна, 2019) та ін. Їхні праці стосуються аналізу лексич-

них, граматичних і семантичних аспектів перекладу та пошуку адекватного перекладацького рішення. Переклад культурно-маркованих елементів німецькою мовою досліджували О. Бондарчук і Н. Лисецька (Бондарчук, Лисецька 2020). Творчість Жадана та його ідіостиль розглядав у своїх статтях В. Кононенко зазначивши, що письменник дотримується основних тенденцій створення постмодерністського новостилю (Кононенко, 2018). Особливості перекладу власних назв німецькою мовою на основі роману Жадана «Депеш Мод» вивчали В. Манакін, О. Росоха (2022). Літературно-художню антропонімію в романі «Інтернат» досліджувала А. Вегеш (2018). А. А. Бабенко, аналізуючи прозу Сергія Жадана, вважає, що поетика прози письменника засвідчує багатство й новаторство форм і засобів репрезентації актуальних ідей та тем на різних її етапах (Бабенко, 2021).

Мета статті – дослідження лексико-стилістичних особливостей авторського стилю сучасного українського письменника Сергія Жадана в романі «Інтернат» та їх відтворення в перекладі німецькою мовою.

Об'єктом дослідження є роман Сергія Жадана «Інтернат» і його переклад німецькою мовою.

Предмет дослідження – лексико-стилістичні засоби передачі авторського стилю Сергія Жадана в німецькому перекладі роману «Інтернат».

Виклад основного матеріалу дослідження. Твори художньої літератури відрізняються від інших видів письма тим, що їх головна мета – естетичний вплив на читача. Це досягається за допомогою ключової комунікативної функції – художньо-естетичної. На відміну від наукових текстів, що прагнуть до точності та об'єктивності, або публіцистичних, що зосереджені на переконанні чи інформуванні, художня література використовує мову для створення емоційного відгуку й естетичного задоволення. Під час перекладу важливо донести до читача не лише своєрідність художньої мови письменника, але й зберегти правильну конотацію, відчуття, що залишаються після прочитання. Адекватність такого якісного перекладу залежить від професійних умінь виконавця, його кмітливості, ерудованості, а також володіння потрібним обсягом культурної інформації про країну й носіїв мови перекладу. Основні вимоги до художнього перекладу (Кияк, Огуй, Науменко, 2006):

1) точність: переклад повинен точно передавати зміст оригіналу, не спотворюючи авторського задуму. Це стосується не лише сюжету та фактів, але й емоційної атмосфери, авторського стилю й мовних особливостей твору;

2) культурна автентичність: перекладач мусить глибоко розуміти традиції, звичаї та специфіку життя народу, мовою якого написаний твір. Це дасть змогу правильно інтерпретувати текст і зробити його доступним для читачів іншої культури;

3) художня повноцінність: переклад повинен бути не лише точним, але й художньо цінним. Важливо, щоб він захоплював читача, дарував йому естетичну насолоду та зберігав авторський стиль.

Сергій Жадан майстерно втілює у своїх творах ключові теми й естетику постмодерністської літератури. Його проза насичена урбаністичними образами, що створюють калейдоскоп міст, вокзалів, доріг, островів, материків і країн. Жаданівське місто – це не просто декорація, а динамічний простір, що супроводжує героя в його подорожі крізь час та суспільні зміни. Так і в романі «Інтернат», який опубліковано у 2022 р. німецьким видавництвом «Suhrkamp», змальовано події в прифронтовому містечку на сході України у 2015 р. Та не лише абстрактно, а й детально автор описує метаморфози головного героя, створюючи його психологічний портрет та шлях до самоусвідомлення. Події трьох днів у тексті видаються читачеві вічністю.

Ключову роль у формуванні атмосфери роману відіграють мова і її стилістичні можливості. Це досягається не лише за рахунок експресивних й оцінних компонентів мови, але й завдяки стилістичним фігурам, тропам, символам та іншим мовним засобам, що створюють образність. Для розкриття сутності героя, його внутрішнього світу й ходу думок письменник використовує такі різноманітні лексико-стилістичні засоби, як епітети, метафори, порівняння, гіперболи, символи тощо. Метафора – троп; художній засіб, який полягає в переносному вживанні слів за образною схожістю (подібністю, аналогією) чи контрастністю на основі кольору, форми, способу дії, призначення (Коломієць, 2015, с. 78).

Зазвичай Жадан застосовує метафори в описах природи та місцевості *...комини, з яких здіймаються дими, ніби це втомлені чоловіки і розмовляють на дорозі, випускаючи з легень теплий січневий дух* (Жадан, 2017, с. 9). У німецькому варіанті це звучить так: *... Kamine, aus denen Rauch steigt, als stünden dort müde Männer, unterhielten sich in der Kälte und stießen warmes Januarsleben aus ihren Lungen* (Zhadan, 2022, с. 9). Перекладачі вдалися до прийому генералізації: заміни конкретного слова (січневий дух) більш загальним (Januarsleben), яке розширює його семантичне поле, охоплюючи ширший спектр значень. Слово *дух* німецькою могло б звучати *Geist*, але в цьому випадку це має іншу конотацію – привид.

Часто через метафору, а саме персоніфікацію, автор наділяє певний об'єкт невластивими ознаками. Як у прикладі: *Ображено хрумтить залізо, автобус рушає…* (Жадан, 2017, с. 15). Це яскравий і виразний метафоричний образ, який використовує сенсорні деталі для створення потужного враження. Його можна категоризувати як аудитивну метафору або ономатопею, адже вона застосовує звук хрускоту металу для передачі відчуття образи. Такий літературний прийом створює певну напругу, нагнітає ситуацію, яка склалась у місті, де живе Паша. *Eisen knirscht beleidigt, der Autobus fährt los…* (Zhadan, 2022, с. 14). Тут використано послідовний буквальний переклад, що дало змогу зберегти автентичну атмосферу міста в умовах війни на Донбасі.

Зважаючи на тему роману й події, що там відображені, бачимо, що твір викликає в читача похмурий настрій, він пронизаний атмосферою страху, приреченості та зневіри. Ось так виглядає одна з центральних вулиць міста: *Вулиця порожня, небо схоже на гору залізничної білизни, накиданої в купу під купе провідника: важкі нагромадження хмар лежать до обрію, розкидані й вивернуті* (Жадан, 2017, с. 257). У німецькому тексті перекладачі передали в повній відповідності до першоджерала пригнічений настрій, який викликає вулиця та оточення. *Die Straße ist leer, der Himmel sieht aus wie ein Berg Schlafwagenbettwäsche, die vor dem Schaffnerabteil auf einen Haufen geworfen wurde: Schwere Wolkenklumpen ziehen sich (wild verstreut und verknüllt) bis zum Horizont* (Zhadan, 2022, с. 231). Через розбіжність у семантичних і граматичних системах порівнюваних мов перекладачі використовують перестановку окремих членів речення. Так, задля емоційно-смислового увиразнення в оригіналі означення *розкидані й вивернуті* винесені за межі речення, про що сигналізує розмежування комою. У перекладі рамкова конструкція не порушується. А для підкреслення напруги, яка відчувається навіть у просторі, перекладачі додали прислівник *wild (wild verstreut und verknüllt – дико розсіюються й розпорошуються).* З огляду на великі можливості німецького словотвору переклад вирізняється низкою складних (*Schaffnerabteil, Wolkenklumpen)* і навіть багатокомпонентних (*Schlafwagenbettwäsche)* іменників (транспозиція), які замінюють групи слів в оригіналі (*купе провідника, нагромадження хмар, гору залізничної білизни)*. Усі вони утворені додаванням основ іменників або прикметників з іменниками. Цікавим є опис хмар. У творі оригіналу вони *лежать до обрію,* а в німецькому варіанті *плинуть до горизонту*. Німецький варіант видається більш поетичним.

Зважаючи на гнітючу атмосферу в місті, яке вже впродовж третьої зими оточують російські окупаційні війська, простежуємо, що колористика твору є переважно темною. Саме гама різних відтінків темних кольорів від чорного до сірого та темно-синього символізує катастрофічну ситуацію на Донбасі. Темне, чорне, брудне, сіре – це символ неволі, безпорадності, розрухи, переживань. Цей стан Жадан передає за допомогою епітетів, щоб читач міг ще більше зрозуміти безвихідь. Наприклад, початок твору звучить песимістично й викликає одразу гнітюче почуття безвихідного становища. *Паша визирає у вікно, розглядає чорний сніг і чорне небо...* (Жадан, 2017, с. 13). У німецькому варіанті переклад звучить дослівно. *Pascha schaut zum Fenster hinaus, betrachtet den schwarzen Schnee und den schwarzen Himmel…* (Zhadan, 2022, с. 13). *Чорне від незібраного з минулого року соняшника поле, де-не-де сіре, аж до синього, снігове ошмаття, вогка жирна земля, глибокі сліди від техніки, що в'їжджала просто в цю темну соняшникову пройму* (Жадан, 2017, с. 50). *Das Feld, schwarz von nicht abgeernteten Sonnenblumen aus dem Vorjahr, stellenweise graue, fast bläuliche Schneeflecken, feuchte fette Erde, tiefe Spuren von Fahrzeugen, die einfach so in diese dunkle Sonnenblumenschneise*

hineingefahren sind (Zhadan, 2022, c. 45). Не лише навколо темний сніг та темне небо, але й незібране поле символізує в найближчий час проблему забезпечення мешканців окупованих територій ще й до всього іншого продуктами харчування. У першоджерелі *чорне* винесено на початок речення й вимовно символізує жахливу подію в житті людей. У німецькому варіанті на першому місці стоїть іменник *das Feld,* а розширене означення *schwarz von nicht abgeernteten Sonnenblumen aus dem Vorjahr* стоїть за підметом і відокремлене від нього комою, очолюючи рамкову конструкцію перерахунку однорідних означень до підмета *das Feld*, що уможливлює ще більш чіткий опис безпорадності й невпевненості в майбутньому. У перекладі застосовано лінгвістичний прийом звуження значення. *Ошмаття,* згідно з «Тлумачним словником», означає «обривки, шматки, клапті», що є збірним поняттям. У німецькому варіанті перекладач передав його як *Schneeflecke,* що означає *снігові плями*.

І зовсім нікого немає, порожнє місто, кольорове небо, вогкий туман, з якого виростають чорні липи (Жадан, 2017, с. 103). Перелічення в реченні однорідних слів надає відчуття ритмічності, а епітети роблять опис більш виразним. Кольорове небо тут не від заходу сонця, а від вибухів, що постійно його підсвічують. Речення створює образ порожнього, безлюдного міста, яке оповите густим туманом. Цей образ викликає в читача відчуття тривоги й безнадії. *Und niemand ist zu sehen, leere Stadt, farbiger Himmel, feuchter Nebel, aus dem schwarze Linden wachsen* (Zhadan, 2022, c. 93). Переклад виконано дослівно.

Для посилення ефекту на читача С. Жадан використовує в романі порівняння*: Старий обертається на звук, канапа прострілює, як сухе гілля в скаутському багатті…* (Жадан, 2017, с. 7). *Der Alte dreht sich nach von dem Geräusch um, denn die Federn der Couch knacken wie trockene Zweige im Pfadfinderlagerfeuer* (Zhadan, 2022, c. 7); *...коли депо стояло порожнє, наче басейн, із якого спустили воду...* (Жадан, 2017, с. 8); *...wo das Depot leer steht wie ein Schwimmbecken, aus dem man das Wasser abgelassen hat* (Zhadan, 2022, c. 8); *Кора вогка й беззахисна – торкаєшся її та плямишся цим темним болючим соком, ніби фарбою, ніби кров'ю з надрізів* (Жадан, 2017, с. 51). *Die Rinde ist feucht und schutzlos – du berührst sie und befleckst dich mit ihrem dunklen Schmerzenssaft wie mit Farbe, wie mit Blut aus* (Zhadan, 2022, c. 46). У наведених частинах текстів застосовано українські компаративні зв'язки *як*, *наче* та *ніби*, які мають різні відтінки значення. Компаративні зв'язки *наче* та *ніби* містять у своїй семантичній структурі сему припущення, обережності. У перекладі німецькою мовою порівняння передане через *wie (як),* хоча можна використати порівняння в умовному способі за допомогою єднальних сполучників *als ob, als wäre das,* що й відповідає українському *наче та неначе.* Німецький переклад сприймається як більш реальний та не фіктивний й не уявний. *Старий обертається на звук, канапа прострілює, як сухе гілля в скаутському багатті…* (Жадан, 2017, с. 7). Уже від початку твору ми розуміємо: Паша, головний герой, живе зовсім не заможно, радше навпаки – простий чоловік у непростому місті. *Der Alte dreht sich nach dem Geräusch um, denn die Federn der Couch knacken wie trockene Zweige im Pfadfinderlagerfeuer* (Zhadan, 2022, c. 7). У перекладі застосовано метод логізації: уточнення значення слова або фрази з метою усунення можливих двозначностей. *Канапа прострілює – die Federn der Couch knacken,* тобто пружини дивана тріщать. На основі сполучника сурядності *denn* конкретизується, звідки чути тріск і що спричиняє його – не сам диван, а старі пружини тріщать у дивані.

У романі автор звертається до стилістичного прийому іронії. Найпростішим видом іронії є вживання у висловлюванні слова, протилежного до змісту висловлювання. Кафе «Парадіз», де Паша зупиняється з військовими лиш іронічно відповідає своєму значенню. *Вікна другого поверху повиносило вибуховою хвилею, господарі затягли вибиті шибки плівкою. Вгорі, на даху, стримить телевізійна тарілка, пробита в одному місці осколком…* (Жадан, 2017, с. 30). У мирному житті кафе з назвою *Рай* мало б право на існування, проте зараз *Парадіз* це своєрідний сарказм, який автор використовує, щоб показати біль і трагедію тієї ситуації, у якій опинилися мешканці міста: *Die Fenster im ersten Stock wurden von einer Explosionswelle weggefegt, die Besitzer haben die ausgeschlagenen Scheiben durch Folien ersetzt. Oben auf dem Dach erhebt sich eine Satellitenschüssel, an einer Stelle von einem Granatsplitter durchgebohrt…* (Zhadan,

2022, с. 28). Синтаксична структура в обох варіантах ідентична, проте сам процес руйнування будівлі передано в німецькому варіанті м'якше (вікна повиносило – *Die Fenster wurden weggefegt (змело); господарі затягли вибиті шибки плівкою – mit Folie abgedeckt (прикрили плівкою)*).

Під час зображення військових письменник поєднує декілька видів стилістичного синтаксису, як-от: еліптичні речення, епіфраз/постпозицію (зсув управо), висхідну градацію (клімакс – розміщення слів у порядку підсилення їх значення) тощо: *І ще його ніс – просто вбитий в обличчя, вплющений поміж щік, як у старого сифілітика, ніс боксера* (Жадан, 2017, с. 41). *Und dann seine Nase – einfach ins Gesicht gehauen, zwischen die Wangen gepflanzt, wie bei altem Syphilitiker, die Nase eines Boxers* (Zhadan, 2022, с. 38). У наведеному пасажі тексту в обох варіантах збережено синтаксичну структуру – розташування словосполучень у реченні в порядку збільшення їхньої смислової та емоційної значущості (клімакс). Проте помічаємо передачу німецькою мовою словосполучення *вплющений (ніс) поміж щік* як *zwischen die Wangen gepflanzt* (посаджений між щоками), який має не такий грубий відтінок. Завдяки синтезу лексичних і синтаксичних засобів вимальовується вкрай негативний образ тих, хто з невідомих причин прийшов руйнувати рідне місто.

Коли Паша нарешті дістався до залізничного вокзалу, то зрозумів: не тільки йому страшно. В обложеному місті заклякли в паніці його мешканці: *В обличчя б'є духом сотень невиспаних переляканих людей, запахом страху й поту, важким настоєм істерики й недосипу* (Жадан, 2017, с. 62). *Der Geruch von hunderten nicht ausgeschlafener, verängstigen Menschen schlägt ihm entgegen, der Geruch von Angst und Schweiß, ein Extrakt aus Hysterie und wenig Schlaf* (Zhadan, 2022, с. 56). С. Жадан послуговується двома іменниками *дух* та *запах*, які імплікують причинно-наслідкові реалії: *запах,* спричинений розрухою, жахіттями війни, смертями людей, важкими реаліями, що породжує у людей *дух* зневіри, невпевненості, безнадії. У перекладі *дух* і *запах* перекладаються одним іменником *der Geruch*, що означає *запах*. Для більш точної передачі задуму автора бажано використати слова *Geis*t та відповідно *Geruch*.

Синтаксис прози Сергія Жадана характеризується складними реченнями, різноманітними за будовою та функціональним навантаженням. Поширеними є синтаксичні конструкції, ускладнені дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами. У таких випадках перекладачі часто послуговувалися типовими для німецької мови трансформаціями, максимально зберігаючи зміст першоджерела: *Але траса порожня, порожня настільки, що це лякає* (Жадан, 2017, с. 17). Складнопідрядне речення оригіналу передається простим: *Aber die Landstraße ist leer, beängstigend leer* (Zhadan, 2022, с. 16). Через дієприкметник *beängstigend* перекладачі передають зміст, який закладений у виразі – *настільки, що це лякає. Блокпост забитий військовими: стоять за бетонними блоками, під розтріпаними прапорами, мовчки дивляться в бік міста* (Жадан, 2017, с. 16). *An der Straßensperre ein Haufen Soldaten. Sie stehen hinter den Betonblöcken, unter zerfetzten Staatsflaggen, und blicken schweigend in Richtung Stadt* (Zhadan, 2022, с. 15). Перекладачі доцільно розчленували складну синтаксичну структуру оригіналу на два окремих – просте (еліпс) і складне. Крім того, у першому реченні провели заміну для виразу *забитий військовими*, адже мається на увазі непряме значення слова *забитий*, а переносне у значенні *наповнювати* – військових там є дуже багато. *Ein Haufen* ужито в значенні «масса, натовп» солдат, що відповідає українському аналогу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Індивідуально-авторські образно-тропеїчні засоби С. Жадана вирізняються своєю емоційною забарвленістю. Вони чітко передають похмурий настрій вчителя та гнітючу атмосферу в місті, яке оточене російськими окупаційними військами. Для детального опису подій автор застосовує влучні стилістичні засоби. У результаті зіставлення тексту-оригіналу виявлено, що здебільшого переклад здійснюється дослівно. Існують певні невідповідності, що спричинені, з одного боку, граматичними відмінностями мов, з іншого – особливостями перекладацьких трансформацій. Та перекладачам, завдяки правильно підібраним стилістичним засобам, удалося передати задум автора й атмосферу твору.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в аналізі лексико-стилістичних особливостей перекладів інших художніх творів Сергія Жадана.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабенко А. О. Поетика прози Сергія Жадана: дис. ... д-ра філос. Київ, 2021. 195 с.
2. Баклан І. М., Лисенко Г. Л., Чепурна З. В. Основи перекладу – міст між теорією і практикою (німецько-український напрям): підручник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2019. 204 с.
3. Бондарчук О. Ю., Лисецька Н. Г. Концептуальний переклад: до питання трансферу культурно маркованих текстових елементів (німецька та українська мови). *Актуальні питання іноземної філології:* наук. журн./(редкол.: І. П. Біскуб (голов. ред.) та ін.). Луцьк, 2020. № 13. С. 33–39.
4. Вегеш А. І. Семантичне навантаження літературно-художніх антропонімів у романі «Інтернат» Сергія Жадана. *Науковий вісник Ужгородського університету.* 2018. Вип. 2. С. 16–20.
5. Жадан С. В. Інтернат. Чернівці: Вид. Померанцев С. 2017. 336 с.
6. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія та практика перекладу німецької мови: підруч. для студентів вищ. навч. закл. Вінниця: Нова кн., 2006. 59 с.
7. Кононенко В. І. Український новостиль: лінгвопоетика художнього дискурсу Сергія Жадана. *Науково-теоретичний журнал Інституту українознавства при Прикарпатському національному університеті ім. Василя Стефаника.* 2018. Вип. 19. С. 17–31.
8. Манакін В. М., Росоха О. В. Особливості перекладу власних назв у художній літературі (на матеріалі книги Сергія Жадана «Депеш Мод»). *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. Вип. 14. С. 152–155.
9. Основні лінгвостилістичні поняття й категорії (словник-довідник філолога): укладач: І. І. Коломієць. Умань: ВПЦ «Візаві», 2015. 203 с.
10. Zhadan S. *Internat* Suhrkamp Verlag, 2022. 300 с.

REFERENCES:

1. Babenko, A. O. (2021). Poetyka prozy Serhiia Zhadana. [The poetics of Serhiy Zhadan's prose]: dys. … d-ra. filos. – PhD thesis, 195 p. [in Ukrainian].
2. Baklan, I. M., Lysenko, H. L., Chepurna, Z. V. (2019). Osnovy perekladu – mist mizh teoriieiu i praktykoiu (nimetsko-ukrainskyi napriam): [Basics of translation – a bridge between theory and practice (German-Ukrainian direction)]: pidruchnyk. Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Polytechnic Publishing House, 204 p. [in Ukrainian].
3. Bondarchuk, O. Yu., Lysetska, N. H. (2020). Kontseptualnyi pereklad: do pytannia transferu kulturno markovanykh tekstovykh elementiv (nimetska ta ukrainska movy). [Conceptual translation: to the issue of transfer of culturally marked textual elements (German and Ukrainian)]. *Actual issues of foreign philology: scientific journal* / (editors: I. P. Biskub (editor-in-chief) and others). Lutsk. № 13, pp. 33–39 [in Ukrainian].
4. Vehesh, A. I. (2018). Semantychne navantazhennia literaturno-khudozhnikh antroponimiv u romani «Internat» Serhiia Zhadana. [Semantic load of literary and artistic anthroponyms in the novel «Boarding School» by Serhiy Zhadan]. Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Issue 2, pp. 16–20 [in Ukrainian].
5. Zhadan, S. V. (2017). Internat. [Boarding school] Chernivtsi: Vyd. Pomerantsev S., 336 p. [in Ukrainian].
6. Kyiak, T. R., Ohui, O. D., Naumenko, A. M. (2006). Teoriia ta praktyka perekladu nimetskoi movy. [Theory and Practice of German Translation]: Pidruchnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv. Vinnytsia: Nova Knyha, 592 p. [in Ukrainian].
7. Kononenko, V. I. (2018). Ukraïnskyy̆ novostyl: linhvopoetyka khudozhnoho dyskursu Serhiia Zhadana. [Ukrainian newsreel: linguopoetics of Serhiy Zhadan's artistic discourse]. *Scientific and Theoretical Journal of the Institute of Ukrainian Studies at Vasyl Stefanyk Precarpathian National University.* Issue 19, pp.17–31 [in Ukrainian].
8. Manakin, V. M., Rosokha, O. V. (2022). Osoblyvosti perekladu vlasnykh nazv u khudozhnii literaturi (na materiali knyhy Serhiia Zhadana «Depesh Mod»). [Features of the translation of proper names in fiction (based on the book by Serhiy Zhadan "Depesh Mod")]. *Bulletin of the Student Scientific Society of Vasyl' Stus Donetsk National University.* Issue 14, pp.152–155 [in Ukrainian].
9. Osnovni linhvostylistychni poniattia i katehorii (slovnyk-dovidnyk filoloha). [Basic linguistic and stylistic concepts and categories (Dictionary of philologist's reference)]. (2015). Ukladach: I. I. Kolomiiets, Uman: VPTs «Vizavi», 203 p. [in Ukrainian].
10. Zhadan, S. (2022). Internat. Berlin: Suhrkamp Verlag, 300 p.

УДК 811.111'22'42
DOI https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-5

Лариса МАКАРУК
професор кафедри прикладної лінгвістики, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025
ORCID: *0000-0002-8988-2753*

Бібліографічний опис статті: Макарук, Л. (2024). Використання невербальних та паравербальних засобів у сучасних англомовних назвах та описі продуктів харчування: мультимодальний вимір. *Актуальні питання іноземної філології*, 20, 31–36, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-5

ВИКОРИСТАННЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ТА ПАРАВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ НАЗВАХ ТА ОПИСІ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ: МУЛЬТИМОДАЛЬНИЙ ВИМІР

Статтю присвячено дослідженню сучасних англомовних назв продуктів харчування з урахуванням мультимодальних векторів дослідження. Корпус ілюстративного матеріалу свідчить, що сучасні комуніканти послуговуються не лише вербальними засобами, але й широким спектром невербальних та паравербальних одиниць. Продемонстровано, що невербальні та паравербальні складники є повноцінними елементами, які здатні заміщувати переважно графеми "е, і, о", або інтегруватися до їх складу. Обґрунтовано, що невербальні засоби не поступаються вербальним еквівалентам, а навпаки, сприяють значно швидшому сприйняттю, а відтак і запам'ятовуванню, оскільки підсилюють зміст повідомлюваного.

Доведено, що представлені мультимодальні лексеми та синтаксичні конструкції варіативні в плані кількісного наповнення та творення. Процес заміщення графем, або їх частин відбувається за рахунок залучення складників, які входять до складу продукту, або за рахунок диференційних ознак рекламованого бренду. Окреслено, що на відміну від традиційних вербальних лексем, мультимодальні наразі не мають усталених правил, відповідно до яких відбувається їх творення, шифрування та дешифрування. На відміну від існуючих загальноприйнятих стратегій побудови класичних англомовних лексем, мультимодальні мають довільну будову та нелімітований кількісний склад.

У роботі продемонстровано різні комбінації у яких поєднано вербальні та невербальні засоби одночасно. Наголошено, що модифікації традиційних лексем відбуваються як з однією одиницею, так і з кількома або з усією лексемою одночасно. Встановлено, що добір заміщених елементів відповідає концепції компанії, цілям, які вона переслідує.

Позиціюючи рекламовані продукти харчування, продуцентам вдається наголосити на тому складникові, який є інтегральним у процесі виготовлення, або ж апелювати до популярного тренду XXI століття – здорового харчування. В окремих випадках, рекламуючи популярну їжу зі спектру некорисної, акцентують увагу на піклуванні про клієнта за рахунок покращення смакових властивостей та зниження вмісту жирів і калорій.

Ключові слова: *мультимодальність, конструкція, графема, вербальний, невербальний, засоби.*

Larysa MAKARUK
Professor at the Applied Linguistics Department, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Volia Ave., Lutsk, Ukraine, 43025
ORCID: *0000-0002-8988-2753*

To cite this article: Makaruk, L. (2024) Vykorystannia neverbalnykh ta paraverbalnykh zasobiv u suchasnykh anhlomovnykh nazvakh ta opysi produktiv kharchuvannia: multymodalnyi vymir [Multimodality in descriptive elements within modern English-language snack food product names]. *Current Issues of Foreign Philology*, 20, 31–36, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-5

MULTIMODALITY IN DESCRIPTIVE ELEMENTS WITHIN MODERN ENGLISH-LANGUAGE SNACK FOOD PRODUCT NAMES

This article is devoted to the study of modern English-language food names in terms of what they illustrate for the purposes of research into multimodal vectors. On the basis of the corpus of illustrative material which was selected, it is evident that modern content producers use a wide range of non-verbal and paraverbal units, as well as traditional

verbal devices. In this paper, it is demonstrated that non-verbal and paraverbal components are actually full-fledged elements which, in particular, can replace the graphemes 'e, i, o' or be integrated into structures which include them. Evidence is presented to substantiate the assertion that non-verbal means are not inferior to their verbal equivalents, but, on the contrary, facilitate much more rapid perception and, consequently, memorization, due to the manner in which they enhance the content of the message.

It is confirmed that the multimodal lexemes and syntactic constructions presented here are variable in terms of their quantitative content and creation. The process of replacing graphemes or their parts involves components which are part of the product or which related to some distinctive features of the brand which is being advertised. The point is advanced that, unlike the case of traditional verbal lexemes, established rules have not yet been formulated for multimodal ones, on the basis of which they are to be created, encrypted and decrypted. In contrast to the existence of conventional strategies for constructing classical English lexemes, multimodal lexemes provide the options of an arbitrary structure and unlimited quantitative composition.

In this paper various combinations that amalgamate verbal and non-verbal means simultaneously are presented. It is emphasised that modifications of traditional lexemes occur both with single and with multiple units, as well as with the complete lexemes simultaneously. It has been discovered that the selection of elements to be replaced by means of these non-verbal components is based on the concepts and goals of the companies which market the products in question.

By virtue of the typographical options for positioning the components of the advertised food products, content creators are able to emphasise elements which are integral to the manufacturing process or which appeal to the popular trend of the twenty-first century – healthy eating. In some cases, when advertising popular foods that might be considered to fall within the category of junk food, the focus is on showing care for potential consumers by improving flavour, or by reducing the fat and calorie content.

Key words: *multimodality, construction, grapheme, verbal, non-verbal, means.*

Актуальність проблеми. Сучасний англомовний комунікативний простір вражає різноманіттям засобів та ресурсів, які використовують не лише як інструменти інформаційного обміну, у ролі оболонок, але й з декораційною метою задля привернення уваги та маніпулювання свідомістю потенційних споживачів. Спектр одиниць, якими послуговуються у багатьох випадках настільки широкий та подекуди неочікуваний, що іноді доводиться замислюватися над доцільністю/недоцільністю використання найнеординарніших елементів, причинами їх залучення й змінами, які вони сигналізують в лінгвістичній площині.

Власне розмаїття засобів зумовлює потребу у дослідженнях, що виходять за межі вербаліки і спонукають до аналізу симбіозу вербаліки й невербаліки на підставі корпусу ілюстративного матеріалу (рис. 1 – 15). У цій роботі сфокусуємося на засобах невербальної та паравербальної природи, якими послуговуються на графічному, лексичному та синтаксичному рівнях. Проаналізуємо покроково ідентифіковані приклади продуктів харчування, у яких фігурують різні невербальні засоби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних зарубіжних та вітчизняних студіях рекламі у лінгвістичному вимірі присвячено роботи Т. Кейко [6], Г. Кука [5] Н. С. Лисої [1], Л. Л. Макарук [2 – 4] та ін. Питання графічної площини, у тому числі й конвергенції вербальних та невербальних засобів висвітлено у розвідках [2 – 4; 6], кількість яких станом на сьогодні – нечисельна, що й зумовлює *актуальність* обраної проблематики.

Мета дослідження – проаналізувати назви продуктів харчування, до складу яких входять невербальні та паравербальні складники, що переважно модифікують графему чи кілька графем, або заміщують її/їх, а також у виокремленні їх диференційних ознак на графічному, лексичному та синтаксичному рівнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Корпус ілюстративного матеріалу уможливлює виокремлення низки назв продуктів харчування, або опису їх властивостей шляхом залучення елементів невербальної або паравербальної природи. У назві батончика "*Cruncie"* (рис. 1), у графемі "*i",* замість крапки використано зірочку. Це зумовлено тим, що компанія *"Cadbury"* системно послуговується зірочками фіолетового кольору, що слугує відповідним ідентифікатором цієї торгової марки.

Рис. 1. [7]

На відміну від рис. 1, на рис. 2 та 3 також спостерігаємо аналогічне заміщення. Однак у цьому випадку бачимо листочок замість крапки, як символ здорового харчування. Така

стратегія тісно пов'язана з назвою продукту (*think!*) та його вмістом. Адже його позиціюють як сегмент нешкідливої, а навпаки корисної їжі, чи менш шкідливої загалом.

Рис. 2. [7]

Рис. 3. [7]

Схожу стратегію помічаємо й у назві продукту *"Kashi"*, у якій графему *"і"*, замінено зеленим листочком, який у порівнянні з попереднім прикладом, має іншу дещо іншу графічну репрезентацію. Знайомлячись зі складом цієї продукції, розуміємо, що такий підхід виправданий, так як продукти містять корисні складники: мед, овес, льон, насіння чіа *(honey oat flax, 20 chocolate chip chia)* тощо.

Іншу репрезентацію спостерігаємо на рис. 4 і 5. Йдеться про *"Frosted Cheerios"* та ту ж графему *"і"*, у яку замість крапки інтегровано вівсяні пластівці у формі кульки з цільнозернового вівса. У цьому випадку вкотре наголошують на самому продукті, який пропонують для сімейного вживання, його користі для здоров'я.

Рис. 4. [7]

Рис. 5. [7]

У назві протеїнового енергетичного батончика *"power crunch"* (рис. 6, 7) графему *"е"* представлено у формі трьох рисок, які є інтегральними частинами традиційної графеми. Візуально вони нагадують сам батончик, який є досить тонким за формою. Таку ж тенденцію спостерігаємо й у випадку назви протеїнового батончика "*Quest*" (рис. 7), з аналогічними параметрами, близькими до позначок у вигляді рисок.

Рис. 6. [7]

Рис. 7. [7]

На рисунку 8 бачимо назву *"wholly guacamole"*. Замість графеми *"о"* використано авокадо, яке за формою ідентичне до заміщуваного традиційного графічного складника. Така репрезентація має дещо грайливу й вочевидь нестандартну форму.

Рис. 8. [7]

У назві шоколаду "HU" (рис. 9), який позиціюють продуктом здорового харчування використано руку, яка намагається впіймати кільце. Ця назва є частиною лексеми *"human"*, з тим же

заміненим складником. Вміст продукту свідчить про те, що він належить до спектру веганських (*no palm oil; no refined sugar; no cane sugar; no sugar alcohols; no dairy; no gluten; no emulsifiers; no soy lecithin*) і одного з найкращих на ринку.

Мовлячи про більші модифікації в кількісному плані, звернемо увагу на рис.10 та 11, на яких відображено певні трансформації з кількома графемами в рамках однієї лексеми у назві шоколадних батончиків "*made good*", де «сплетено» дві графеми "*o*" в одну.

Рис. 9. [7]

Рис. 10. [7]

Рис. 11. [7]

На окрему увагу заслуговують трансформації, що притаманні усій лексемі загалом (рис. 12, 13). Назва органічного темного шоколаду *"theo"* містить графему *"o"* у формі какао-бобів, що ростуть на дереві. У назві протеїнового вафельного батончика *"WonderSlim"*, замість графеми *"o"* подано частину сантиметра, що «тягнеться» вздовж усієї лексеми, та вказує на низьку калорійність продукту та можливість бути в гарній формі, не зважаючи на споживання цього продукту.

Вартою уваги є й стратегія, якою послуговуються на рис. 14 та 15. На відміну від попередніх прикладів, у цьому випадку можемо вести мову про синтаксичні конструкції, до складу яких при описі користі та шкідливості цих продуктів, залучено знаки кількох різних систем: традиційні графеми, математичні символи, ідеограми у формі цифр та стрілок: *Big taste. 40% less fat. 30% less calories.*

Рис. 12. [7]

Рис. 13. [7]

Рис. 14. [8]

Рис. 15. [8]

Слід звернути увагу на те, що замість графеми *"i"* послуговуються стрілками, а всередину нулів додатково інтегровано їх. Причому стрілка в першому випадку у лексемі *"big"* спрямована вгору. У цьому конкретному випадку саме це інтенсифікує значення повідомлюваного, власне щось велике асоціюється з рухом вгору, зі схильністю до збільшення, а менше *(less)* навпаки, що підтверджує дві інші синтаксичні конструкції: зі стрілками донизу: *40% less fat. 30% less calories.*

Висновки та перспективи подальших досліджень. Здійснений аналіз ілюстративного матеріалу свідчить, що в англомовних назвах продуктів харчування та описі їх харчових та смакових властивостей використовують низку елементів невербальної та паравербальної природи, що частково дублюють їх вміст, нагадуючи про їх здорову поживну цінність. В окремих випадках залучають усталені маркери бренду, частково модифікуючи зовнішній вигляд вербальної одиниці й надаючи їй статусу вербально-невербальної чи паравербальної. Це призводить не лише до її часткової трансформації, але й сприяє приверненню уваги до компанії, апеляції до уже знайомого та впізнаваного й естетичності усього контенту.

Водночас спостерігаємо притаманність означеної концепції як на рівні однієї графеми, так і кількох, або й цілої лексеми чи частини синтаксичної конструкції. Такі приклади дають підстави вести мову про функціювання мультимодальних одиниць в англомовному комунікативному просторі, їх вплив на стратегії та тактики писемного спілкування та появу нових парадигм лінгвістичних досліджень XXI століття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лиса Н. С. Англійські рекламні знаки: особливості мовної реалізації. *Іноземна філологія*. 2001. Вип. 112. С. 127–133.

2. Макарук Л. Л. Мультимодальність сучасного англомовного масмедійного комунікативного простору : дис. докт. філол. наук: спец. 10.02.04; Запорізький національний університет. Луцьк, Запоріжжя, 2019. 635 с.

3. Макарук Л. Л. Засоби та прийоми лінгвальної гри у сучасній англійській мові. *Наукові записки*. Серія "Філологічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / відп. ред. проф. Г. В. Самойленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. Кн. 1. С. 142–148.

4. Макарук Л. Л. Невербальні та паралінгвальні семіотичні ресурси у лінгвістичних студіях XX-XXI століть: прикладний аспект. *Закарпатські філологічні студії*: зб. наук. праць. Ужгородський національний університет. Ужгород, 2018. № 5. С. 66–72.

5. Cook G. The Discourse of Advertising. 2nd ed. London : Routledge, 2001. 256 p.

6. Keiko T. Advertising Language. A Pragmatic Approach to Advertisements in Britain@Japan; London@New York. Printed@bound in Great Britain by T. J. International Ltd. Padstow; Cornwall, 1999. 148 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

7. *English Bars and Biscuits*. URL: http://surl.li/ttaqem (дата звернення: 10.08.2024).

8. *Burger King to Offer Lower*-Fat French Fries. URL: https://shawnradcliffe.com/burger-king-offer-lower-fat-french-fries/ (дата звернення: 10.08.2024).

REFERENCES:

1. Lysa, N. S. (2001) Anhliiski reklamni znaky: osoblyvosti movnoi realizatsii. *Inozemna filolohiia* [English advertising signs: features of language implementation], vol. 112, pp. 127–133 [in Ukrainian].

2. Makaruk, L. L. (2019) *Multymodalnist suchasnoho anhlomovnoho masmediinoho komunikatyvnoho prostoru* [Multimodality of Modern English Mass Media Communicative Space] (PhD), Lutsk, Zaporizhzhia: Zaporizkyi natsionalnyi universytet [in Ukrainian].

3. Makaruk, L. L. (2014) Zasoby ta pryiomy linhvalnoi hry u suchasnii anhliiskii movi [Means and Techniques of Lingual Play in Modern English Langauge]. In *Naukovi zapysky*. Seriia "Filolohichni nauky" (Nizhynskyi derzhavnyi universytet imeni Mykoly Hoholia) / vidp. red. prof. H. V. Samoilenko. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia, no. 1, pp. 142–148 [in Ukrainian].

4. Makaruk, L. L. (2018) Neverbalni ta paralinhvalni semiotychni resursy u linhvistychnykh studiiakh XX-XXI stolit: prykladnyi aspekt [Non-Verbal and Paralingual Semiotic Resources in Linguistic Papers of the 20th and 21st Centuries: Applied Aspect]. In *Zakarpatski filolohichni studii*: zb. nauk. prats. Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet. Uzhhorod, no. 5, pp. 66–72 [in Ukrainian].

5. Cook, G. (2001) The Discourse of Advertising. 2nd ed. London : Routledge.

6. Keiko, T. (1999) Advertising Language. A Pragmatic Approach to Advertisements in Britain@Japan; London@ New York. Printed@bound in Great Britain by T. J. International Ltd. Padstow; Cornwall.

7. *English Bars and Biscuits*. URL: http://surl.li/ttaqem (дата звернення: 10.08.2024).

8. *Burger King to Offer Lower*-Fat French Fries. URL: https://shawnradcliffe.com/burger-king-offer-lower-fat-french-fries/ (дата звернення: 10.08.2024).

УДК 811.112.2'42:[32:316.658
DOI https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-6

Тетяна СЕМЕНЮК
кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025
ORCID: *0000-0001-6832-0551*

Софія УСІК
слухачка комунальної установи «Волинська обласна Мала академія наук», секція Німецька мова

Бібліографічний опис статті: Семенюк, Т., Усік, С. (2024). Вербальна експлікація концепту УКРАЇНА у сучасному німецькомовному політичному дискурсі. *Актуальні питання іноземної філології,* 20, 37–42, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-6

ВЕРБАЛЬНА ЕКСПЛІКАЦІЯ КОНЦЕПТУ *УКРАЇНА* У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У науковій розвідці здійснено комплексний структурно-когнітивний аналіз концепту УКРАЇНА у німецькомовному політичному дискурсі. Актуальність роботи викликана необхідність аналізу концепту УКРАЇНА з метою усвідомлення ставлення представників німецької лінгвоспільноти до України зокрема та політичної ситуації в Україні загалом. Метою роботи є виокремлення вербальних ресурсів репрезентації концепту УКРАЇНА у німецькомовному політичному дискурсі. Новизна роботи полягає в тому, що вперше було досліджено концепт УКРАЇНА як концептуальну одиницю у ментальному розумінні німців, базуючись на його репрезентації за воєнний період з лютого 2022 по січень 2024 років й створено номінативне поле концепту з урахуванням усіх його складників – понятійного, ціннісного та образного. У науковій статті обґрунтовано динамічну природу концепту та його складну структуру, яка містить понятійний, образно-асоціативний та ціннісний (валоративний) складники, зорганізовані за польовим принципом. У науковій розвідці здійснено ґрунтовний аналіз даних лексикографічних джерел, на основі яких описано понятійний компонент концепту УКРАЇНА. Шляхом контекстуального та когнітивно-семантичного аналізу встановлені мовні одиниці, які складають домінанту (ядро), приядерну зону, ближню та дальню периферію номінативного поля концепту УКРАЇНА у німецькомовному політичному дискурсі за період війни росії проти України. З'ясовано, що список мовних одиниць, які складають периферію номінативного поля концепту УКРАЇНА не є сталим і може бути доповненим у зв'язку із надзвичайно активними подіями на території України, які не можуть не впливати на сприйняття України представниками німецької лінгвоспільноти.

Ключові слова: *концепт, концепт УКРАЇНА, номінативне поле, ядерна, приядерна зони, ближня та дальня периферії.*

Tetiana SEMENIUK
Ph.D. in Philology, Associate Professor at the Department of German Philology, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Avenue, Lutsk, Ukraine, 43025
ORCID: *0000-0001-6832-0551*

Sofia USIK
student of the municipal institution «Volyn Regional Small Academy of Sciences», German language section

To cite this article: Semeniuk, T., Usik, S. (2024). Verbalna eksplikatsija kontseptu UKRAJINA v suchasnomu nimetskomovnomu politychnomu dyskursi [Verbal explication of the concept UKRAINE in the modern German-language political discourse]. *Current Issues of Foreign Philology,* 20, 37–42, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-6

VERBAL EXPLICATION OF THE CONCEPT *UKRAINE* IN THE MODERN GERMAN-LANGUAGE POLITICAL DISCOURSE

The article presents a comprehensive structural and cognitive analysis of the concept UKRAINE in German-language political discourse. The relevance of the work is caused by the need to analyze the concept of UKRAINE to understand

the attitude of representatives of the German linguistic community towards Ukraine in particular and the political situation in Ukraine in general. The study aims to identify the verbal resources of the representation of the concept UKRAINE in the German-language political discourse. The novelty of the work lies in the fact that for the first time, the concept of UKRAINE as a conceptual unit in the mental understanding of Germans was studied, based on its representation during the military period from February 2022 to January 2024, and the nominative field of the concept was created, taking into account all its components – conceptual, value and figurative. The article substantiates the concept's dynamic nature and complex structure, including conceptual, figurative-associative, and value (valorative) components, organized according to the field principle. The research carried out a thorough analysis of lexicographic sources, based on which the conceptual element in the concept UKRAINE is described. Through the contextual and cognitive-semantic analysis, the author identifies the linguistic units that constitute the dominant (core), the near-nuclear zone, the near and far periphery of the nominative field of the concept UKRAINE in the German-language political discourse during the period of russia's war against Ukraine. It has been found that the list of linguistic units that make up the periphery of the nominal field of the concept UKRAINE is not stable and can be supplemented and expanded due to the extremely active events on the territory of Ukraine, which cannot but influence the perception of Ukraine by representatives of the German linguistic community.

Key words: *concept, concept UKRAINE, nominal field, nuclear, near-nuclear zones, near and far periphery.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Мова є тим надбанням культури, яке акумулює суспільні, національні та індивідуальні характеристики та виступає яскравим проявом національної ідентичності. Мова впливає на мислення нації, уявлення про той чи інший факт, подію чи ситуацію. Дослідження мови у когнітивно-семантичному руслі дозволяє створити образ тієї чи іншої лінгвоспільноти, виокремити найважливіші ознаки ментальних структур, які належить до її концептосфери.

На сучасному етапі об’єктом багатьох вітчизняних і зарубіжних лінгво-когнітивних досліджень стає образ світу. Суспільно-політичні події в Україні, спричинені анексією Криму та частини Донбасу у 2014 році, а також повномасштабним вторгненням росії 24 лютого 2022 року на територію України, привернули увагу інших країн до української тематики, а саме до сприйняття України та українського народу представниками різних спільнот.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Бачення людиною світу формується на основі інформації, вербалізація якої здійснюється за допомогою смислових одиниць ментального простору людини – концептів. Концепти як базові одиниці когнітивної лінгвістики є одиницями свідомості, які репрезентують бачення й сприйняття людиною об’єктивної реальності. Концепти експлікуються у різних видах дискурсу, проте коли говоримо про політичні та суспільно-культурні концепти, то варто зазначити, що найпродуктивнішою є їх вербалізація саме у інформаційних та громадсько-політичних сферах медіа-дискурсу.

Підґрунтям розвитку досліджень когнітивного напряму в Україні є теоретичні й практичні праці вітчизняних і зарубіжних науковців: В. Л. Іващенко, А. М. Приходька, П. В. Прохорової, О. О. Селіванової, І. С. Шевченко та багатьох інших. Дослідженням образу України у дзеркалі західних ЗМІ займались О. А. Бутирський, І. В. Хоменська та інші. Роботи дослідників спрямовані на виокремлення й аналіз поширених міфів чи стереотипів про Україну, а також домінант, тенденцій та чинників формування інформаційного образу й іміджу України у світі. Вербалізація концепту УКРАЇНА в україномовному та англомовному просторі ставала предметом дослідження науковців, про що свідчать праці, зокрема, І. В. Хоменської. Проте, сучасній когнітивній лінгвістиці концепт УКРАЇНА досі не мав повного концептуально-семантичного представлення на матеріалі німецької мови, особливо це стосується врахування воєнного чинника, який, ми переконані, має суттєвий вплив на формування образу України у Німеччині та інших країнах.

Вважаємо, що досліджувана тема є актуальною, оскільки створення ментального образу України має неабияке значення як для євроінтеграційних перспектив української нації у найближчому майбутньому, так і для формування власного іміджу країни, яку знатимуть та впізнаватимуть у Європі та світі. Актуальність проведеного дослідження визначається ще й тим, що концепт УКРАЇНА, оскільки є компонентом національної культури, відображає найважливіші категорії і установки життєвої філософії українського народу та є особливо важливим для розуміння українського національного характеру. Окрім того, концепт УКРАЇНА розглянуто у роботі за часи військових подій, які спричиняють зміни як в політичній, так і соціокультурній сферах, впливаючи на репрезентацію України у Європі та світі.

Метою наукової розвідки є з'ясування особливостей вербальної експлікації концепту УКРАЇНА у сучасному німецькомовному політичному дискурсі.

Досягнення поставленої мети забезпечувало використання **таких методів** дослідження: загальнонаукових – індукції, дедукції, аналізу, синтезу – для уточнення теоретичних засад дослідження та формування висновків роботи; інтерпретаційного аналізу – для інтерпретації фрагментів текстів, компонентного та семантичного аналізу – для виявлення диференційних сем у семантичній структурі значення лексеми УКРАЇНА із метою формування номінативного поля концепту; методу словникових дефініцій – для з'ясування семантики мовних одиниць на позначення концепту; концептуального аналізу – для виявлення концептуальних ознак досліджуваного концепту тощо.

Матеріалом дослідження слугують словникові дефініції лексеми УКРАЇНА в німецькомовних тлумачних і тезаурусних словниках, а також численні матеріали публіцистичного дискурсу, включаючи газети та журнали «FAZ», «Die Welt», «Di Zeit», «Spiegel», «Tageszeitung», «Der Tagesspiegel», «Sueddeutsche Zeitung», «Der Standard», «Focus-Online», радіостанцію «Deutsche Welle, сайти новин та статті на тематику України на більш ніж 50-ти сайтах. Кількість аналізованих статей політичного спрямування становить 500 одиниць.

Як відомо, поняття «концепт» є базовим поняттям лінгвістики. Проте, через його багатогранність не існує одностайності думок щодо його визначення. П. В. Прохорова зазначає, що концепт як лінгвокультурне поняття пов'язується і з індивідуальним, і з колективним досвідом вербального світопізнання певної етноспільноти та має лінгвокультурологічну інформацію, позначену етнокультурними особливостями (Прохорова, 2014, с. 47). Звідси випливає, що концепт наділений не лише власне лінгвістичною, а й культурно-етнічною інформативністю, тобто містить у собі нашарування культурних смислів на основне його значення.

Концепти локалізуються у конкретній сфері людської свідомості. В. Л. Іващенко, з огляну на актуалізацію концептів у певній сфері поділяє їх на наукові, ненаукові, логічні, науково-логічні, філософські, історіософічні, моральні, художні, ономапевній сфері, топоетичні, естетичні, міфологічні, наївно-побутові, політичні, суспільно-політичні, лінгвістичні тощо (Іващенко, 2004, с. 392–393). Беручи до уваги таку класифікацію концептів, зазначимо, що аналізований концепт УКРАЇНА належить до суспільно-політичних.

Більш повне визначення складових концепту знаходимо у монографії А. М. Приходька, де він виділяє так звані «три кити», на яких тримається уся споруда лінгвоконцептології (Приходько, 2008, с. 50). До цих «китів» належать *понятійна складова*, яка є основою концепту, та дві надбудови: *перцептивно-образна* та *ціннісна (валоративна)*. При цьому науковець зазначає, що понятійний субстрат концепту – це той значеннєвий мінімум його змісту, який зазвичай фіксується лексикографічними джерелами. Тоді як, на його думку, перцептивно-образна складова формується за рахунок двох факторів – внутрішньої форми мовних одиниць та асоціацій, закріплених в авторських та фольклорних текстах (Приходько, 2008, с. 56–58). Варто зазначити, що валоративна складова концепту базується на метафоричному осмисленні того чи іншого ментального утворення.

І. В. Хоменська під концептом розуміє одиницю ментального рівня, якою оперує представник певної етносвідомості в процесі мовомислення та пізнання, яка відображає картину світу в людській психіці, має вигляд «згустків» знань, набутих у процесі емпіричної та теоретичної когніції. Науковець зазначає, що концепт є динамічною одиницею, яка характерна як для окремого індивіда, так і для колективу представників певної культури (Хоменська, 2016, с. 5).

О. О. Селіванова визначає концепт як інформаційну когнітивну структуру свідомості, певним чином організовану та вбудовану до колективної чи індивідуальної концептосистеми. До ознак концепту дослідниця відносить неізольованість, тобто зв'язаність з іншими концептами; відкритість як невичерпність їхнього змісту; наявність їх у межах певним чином організованих концептуальних доменів, які є фоном концепту; цілісність і нежорстку структурованість; динамізм та креативність як здатність змінюватися, поповнюватися новим знанням, уточнюватися (Селіванова, 2008, с. 417–418).

Отже, розглянувши дефініції концепту, хочемо підсумувати вище зазначене і визна-

чити концепт як певним чином організоване, динамічне ментальне утворення у свідомості людини, яке відображає його світобачення, набутий досвіт та знання.

Структура концепту ставала предметом дослідження багатьох науковців, серед яких, наприклад, В. Л. Іващенко, А. М. Приходько, О. О. Селіванова, Т. П. Семенюк та ін. Наукові розвідки дослідників базуються, в першу чергу, на отриманні вичерпного списку номінативних одиниць (вербалізаторів концепту), які формують його номінативне поле та об'єктивують концепт як ментальну одиницю в певний період розвитку суспільства.

Номінативні засоби вербалізації визначаємо як одиниці, що використовуються для називання виділених мовною свідомістю окремих фрагментів немовного континууму та відповідають баченню світу лінгвокультурним соціумом. Що стосується структури концепту, то варто наголосити, що у будові цих ментальних утворень виокремлюють понятійну, ціннісну й образну сторони, для вираження котрих необхідна вся сукупність не лише мовних, а й немовних та парамовних засобів, які прямо чи опосередковано ілюструють або розвивають його зміст.

Понятійна складова концепту – це його мовна фіксація, позначення, опис, дефініція, порівняльні характеристики відносно того чи іншого ряду концептів, котрі ніколи не існують ізольовано (Семенюк, 2017, с. 94). Образна складова концепту – це зорові, слухові, тактильні, смакові характеристики предметів, які можна сприйняти органами чуття, сюди ж відносяться і метафоричні репрезентації концепту. Ця сторона концепту містить асоціації конотативного та асоціативного типу (Ніконова 2007, с. 277). Ціннісна складова концепту – важливість цього психічного утворення як для індивіда, так і для колективу (Семенюк, 2017, с. 94).

Науковці пропонують репрезентувати концепт як структуру, що має ядро і периферію. Ядро становлять словникові значення лексеми (план змісту), а периферію формує суб'єктивний досвід, різні прагматичні складники лексеми, конотації й асоціації. У своїй роботі ми виокремлюємо ядро, приядерну зону, ближню та дальню периферії.

Ядро концепту представлене, на нашу думку, ключовою лексемою-репрезентантом, яка репрезентує понятійну сторону концепту, до приядерної зони належать похідні аналізованого концепту, ближня периферія представлена дистрибуцією ключового слова; а саме асоціативними зв'язками з іншими концептами; поглибленою інформацією, суб'єктивними досвідними знаннями, конотативними елементами тощо. До дальньої периферії відносимо образні характеристики концепту, представлені, передусім, метафоричними номінаціями.

Основним вербалізатором концепту УКРАЇНА є лексема «УКРАЇНА», німецькою мовою **«die UKRAINE»** – іменник жіночого роду, етнотопонім (Substantiv, *weiblich*, *Ethnotoponym*) (13). У тлумачних словниках лексема УКРАЇНА тлумачиться як:

*a) «**Staat im Südwesten Osteuropas**»* (12).

*b) «ein seit 1991 unabhängiger **Staat in Osteuropa**»* (13).

*c) «ein **Staat in Osteuropa** mit mehr als 36 Millionen Einwohnern»* (13).

Проаналізувавши понятійний складник концепту УКРАЇНА, зазначимо, що Україна є країною **«Land», «Staat»,** яка включає певні географічно та адміністративно відмежовані одна від одної території. Оскільки конотація цієї назви нейтральна, тому й лексему сприймаємо як таку, що номінує край, певну територію. Репрезентація лексеми зі значенням «край», «країна» нерідко супроводжувалося використанням прикметників західний, східний чи то іменників південь, схід, що конкретизують просторове значення та акцентують увагу на поділі нашої країни на Західну та Східну Україну ***(Karpatenukraine, Karpato-Ukraine, Nordukraine, Ostukraine, Südukraine, Westukraine)*** (13).

Україна як ментальне утворення набула нових ознак з початком повномасштабного вторгнення сусідньої країни-агресора 24 лютого 2022 року: «Die Ukraine wird Opfer geopolitischer Interessen» (11). У такий спосіб, концепт УКРАЇНА характеризується появою нових когнітивних ознак, нашарувань, спричинених війною, які ми і маємо за мету дослідити у нашій роботі.

Структура концепту має вигляд номінативного поля, яке має ядро, приядерну зону, ближню і дальню периферії.

До **ЯДЕРНОЇ ЗОНИ** номінативного поля концепту УКРАЇНА відносимо співзвучну з аналізованим концептум лекскму-номінатор

«Ukraine», похідні лексичної одиниці «Ukaine», утворені суфіксальним способом та основоскладанням: ***Ukrainer, Ukrainisch, Ukrainisierung, Entukrainisierung, Ukraine-Konflikt, Ukraine-Krieg, Russland-Ukraine Krieg.***

В ході дослідження було встановлено, що приядерна зона концепту УКРАЇНА в німецькомовних ЗМІ періоду 2022–2024 рр. представлена мовними одиницями, які апелюють до таких аспектів як географічне положення, адміністративний поділ, суспільна сфера й політичний устрій.

До **ПРИЯДЕРНОЇ ЗОНИ** відносимо такі когнітивно-семантичні сегменти концепту УКРАЇНА: назва столиці та інших міст України: ***Kyjiw, Lwiw, Luzk, Donezk, Odessa usw.***; області та регіони України: ***Kyjiwer Gebiet, Osten der Ukraine, Westen der Ukraine, Süden der Ukraine, Norden der Ukraine, Zentrum der Ukraine usw.***; прізвище президента та інших високопосадовців: ***Wolodymyr Selenskyj, Dmytro Kyleba usw.***; назви площ та вулиць: ***Maidan, Nesaleshnosti Straße usw.***

Отже, аналіз дистрибутивних зв'язків концепту дозволяє виокремити його ціннісні або ціннісно-валоративні характеристики, які віднесемо до **БЛИЖНЬОЇ ПЕРИФЕРІЇ** номінативного поля концепту. У німецькомовному публіцистичному дискурсі зустрічаємо як позитивні, так і негативні оцінні маркери, які характеризують Україну та українців.

Корпус аналізованого матеріалу показав, що Україна велика, сильна і єдина країна, яка прагне до членства у Європейському союзі. Свідченням таких ознак виступають такі лексеми, представлені, передусім, прикметниками: ***groß, entschlossen, stark, geeint, in die EU strebend, unbesiegbar*** *usw*. Українці – витривалі, сміливі, оптимістичні, дружні та нескорені: ***widerstandskäftig, nachhaltig, mutig, freiwillig, stark, unnachgiebig usw.*** Вони борються за свою незалежність, захищають свої кордони та можуть все витримати: ***kämpfen, Widerstand leisten, gegen den blutigen Diktator kämpfen; sich verteidigen usw.*** Очільник держави Володимир Зеленський – підтримка країни на міжнародному рівні: ***um Hilfe bitten, auffordern, auf mehr Hilfe pochen, verlangen, aufrufen usw.***

Негативна конотація концепту УКРАЇНА експлікується, отже, через такі семантичні сегменти та лексичні одиниці: бідність України та корупція: ***arm, eines der ärmsten Länder, Armuthaus, Armutland, korumpiert, Korruption usw***.

Війна в Україні та криза: ***ein erbarmungsloser Krieg***, ***Krieg gegen die Ukraine führen, im Krieg sein, in schwieriger Lage sein, Krise, Konflikt usw.; з***більшення біженців та їх невпевненість у майбутньому**:** ***fliehen, vertreiben, Ungewissenheit, die Familen auseinanderreisen usw.;*** Україна небезпечна для життя держава: ***tote Männern, Witwen, Waisen, Schwerverletzten, getötete Menschen, ermordete Soldaten***, ***verletzt, vergewaltigen, plündern, morden, Scherben und Autowracks, verbogene Türen, zerbombte Garagen, schwarz verbrannte Häuser, aufgerissene Haus- und Wohnungswände usw.;*** українці втомились від війни: ***müde sein, am Ende sein, weinen, zittern, leiden, sich enttäuscht geben, enttäuscht sein, in schwieriger Lage sein usw.;*** низький моральний дух солдатів: ***erschöpft sein, am Ende sein, müde sein, in der schwierigen Lage sein, niemanden haben um zu kämpfen, stundenlang kämpfen, fähige Soldaten fehlen, seit fast zwei Jahren keine Pause haben, Rotation fordern usw.;*** зруйнований схід та частина півдня України**:** ***kein Leben mehr, keinen Baum, keinen Zaun, kein Haus, keine Scheune, keinen Pfeiler, der Tod hängt in der Luft, der Tod liegt auf dem Boden usw.***

До **ДАЛЬНЬОЇ ПЕРИФЕРІЇ** віднесено такі метафоричні номінації концепту УКРАЇНА: ***David, der biblische David, das Land verteidigt sich mit Zähnen und Klauen, das Armenhaus Europas, schwarze Wolken des Krieges, der Tod hängt in der Luft, der Tod liegt auf dem Boden usw***.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Номінативне поле концепту УКРАЇНА складається із декількох зон, а саме, ядерної, приядерної, ближньої та дальньої периферії, які інкорпорують понятійні, ціннісні та образні характеристики концепту. Україну вбачають як небагату країну, яка через війну опинилась у скрутному становищі, проте не здається; українці мужньо захищають свої кордони «зубами та кігтями», протистоять агресору як біблійний Давид Голіафу.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні невербальної версифікації концепту УКРАЇНА у німецьких ЗМІ, що дозволить нам полівекторно та полісеміотично дослідити аналізований концепт.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бутирський О. А. Україна у дзеркалі західних ЗМІ. *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Сер.: Журналістика*. 2003. Вип. 11. С. 53–54.

2. Іващенко В. Л. Функціональна топологія концептів як одиниць культури. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2004. Вип. 34. Ч. 1. С. 390–397.

3. Ніконова В. Г. Трагедійна картина світу в поетиці Шекспіра: Монографія. Дніпропетровськ: Вид-во ДУЕП, 2007. 364 с.

4. Огляд німецьких ЗМІ про ситуацію в Україні (30 листопада – 6 грудня). URL: https://uacrisis.org/de/38336-deutsch-30-november-bis-6-dezember-2015-was-deutschsprachige-medien-zur-ukraine-berichteten (дата звернення: 26.12.2024)

5. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивнодискурсивній парадигмі лінгвістики: монографія. Запоріжжя: Прем'єр, 2008. 332 с.

6. Прохорова П. В. Антропоцентрипетальні концепти як домінанти німецькомовної картини світу: монографія. Мелітополь: ТОВ «Колор Принт». 2014. 162 с.

7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми. Полтава: Довкілля-К. 2008. 712 с.

8. Семенюк Т. П. Когнітивно-семантичні та прагматичні особливості німецькомовних полікодових текстів (на матеріалі комерційної реклами) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2017. 257 с.

9. Хоменська І. В. Вербалізація концепту Україна в українському художньому дискурсі : автореферат дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2016. 20 с.

10. Шевченко І. С. Когнітивно-комунікативна парадигма і аналіз дискурсу. *Дискурс як комунікативний феномен.* Харків : Константа. 2005. С. 9–20.

11. Die Ukraine zwischen Ost und West: Jetzt von Russland angegriffen. URL: https://www.infosperber.ch/dossier/die-ukraine-zwischen-ost-und-west/ (abgerufen am 25.03.2024)

12. Duden. URL: https://www.duden.de/ (abgerufen am 25.03.2024)

13. Wortbedeutung. URL: https://www.wortbedeutung.info/ (abgerufen am 8.03.2024)

REFERENCES:

1. Butyrskyi O. (2003) Ukraina u dzerkali zakhidnykh ZMI. [Ukraine in the mirror of the Western media]. *Visnyk Kyiv. nats. un-tu im. T. Shevchenka. Ser.: Zhurnalistyka. Vyp*. 11, P. 53–54. [in Ukrainian].

2. Ivashchenko V. (2004) Funktsionalna topolohiia kontseptiv yak odynyts kultury. [Functional topology of concepts as cultural units]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia filolohichna*.Vyp. 34. Ch. 1, P. 390–397. [in Ukrainian].

3. Nikonova V. (2007) Trahediina kartyna svitu v poetytsi Shekspira. [The tragic picture of the world in Shakespeare's poetry]. Monohrafiia. Dnipropetrovsk: Vyd-vo DUEP, 364 P. [in Ukrainian].

4. Ohliad nimetskykh ZMI pro sytuatsiiu v Ukraini (30 lystopada – 6 hrudnia). [Overview of German media coverage of the situation in Ukraine]. URL: https://uacrisis.org/de/38336-deutsch-30-november-bis-6-dezember-2015-was-deutschsprachige-medien-zur-ukraine-berichteten (data zvernennia: 26.12.2024) [in Ukrainian].

5. Prykhodko A. (2008) Kontsepty i kontseptosystemy v kohnityvnodyskursyvnii paradyhmi linhvistyky. [Concepts and concept systems in the cognitive-discursive paradigm of linguistics]. Monohrafiia. Zaporizhzhia: Premier, 332 P. [in Ukrainian].

6. Prokhorova P. (2014) Antropotsentrypetalni kontsepty yak dominanty nimetskomovnoi kartyny svitu. [Anthropocentric concepts as dominants of the German-speaking worldview]. Monohrafiia. Melitopol: TOV «Kolor Prynt», 162 P. [in Ukrainian].

7. Selivanova O. (2008) Suchasna linhvistyka: napriamy i problemy. [Modern linguistics: trends and problems.]. Poltava: Dovkillia-K, 712 P. [in Ukrainian].

8. Semeniuk T. (2017) Kohnityvno-semantychni ta prahmatychni osoblyvosti nimetskomovnykh polikodovykh tekstiv (na materiali komertsiinoi reklamy) [Cognitive-semantic and pragmatic features of German-language polycode texts (based on commercial advertising)]: dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : 10.02.04. Zaporizhzhia, 257 P. [in Ukrainian].

9. Khomenska I. (2016) Verbalizatsiia kontseptu Ukraina v ukrainskomu khudozhnomu dyskursi [Verbalisation of the concept of Ukraine in Ukrainian artistic discourse] : avtoreferat dys. ... kand. filol. nauk. Kyiv, 20 P. [in Ukrainian].

10. Shevchenko I. (2005) Kohnityvno-komunikatyvna paradyhma i analiz dyskursu. [Cognitive-communication paradigm and discourse analysis]. *Dyskurs yak komunikatyvnyi fenomen*. Kharkiv : Konstanta, P. 9–20. [in Ukrainian].

11. Die Ukraine zwischen Ost und West: Jetzt von Russland angegriffen. URL: https://www.infosperber.ch/dossier/die-ukraine-zwischen-ost-und-west/ (abgerufen am 25.03.2024)

12. Duden. URL: https://www.duden.de/ (abgerufen am 25.03.2024)

13. Wortbedeutung. URL: https://www.wortbedeutung.info/ (abgerufen am 8.03.2024)

УДК 811.112.2'27'373.7
DOI https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-7

Оксана СИВИК
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри німецької та французької мов і методики їх навчання факультету української та іноземної філології, Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка, вул. Т. Шевченка, 24, м. Дрогобич, Україна, 82100
ORCID: *0000-0002-2329-8896*
Scopus-Author ID: *JYQ-4855-2024*

Бібліографічний опис статті: Сивик, О. (2024). Роль і значення фразеологізмів у мові сучасної молоді (на матеріалі німецької молодіжної преси*). Актуальні питання іноземної філології*, 20, 43–48, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-7

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У МОВІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПРЕСИ)

У статті висвітлено роль та сутність фразеологізмів у мові сучасної молоді (на матеріалі німецької молодіжної преси). Підкреслено, що фразеологічний склад німецької мови – сукупність стійких сполук слів, у яких відображені звичаї, побут, культура, менталітет, світогляд народу. Доведено, що фразеологізми, як і лексичні одиниці, на відміну від граматичних чи фонетичних норм – це найбільш динамічна, відкрита до еволюційних змін і перетворень складова німецької мови, а тому у них безпосередньо у найбільш влучній формі знаходять вияв найрізноманітніші зрушення чи не в усіх сферах життя німецького суспільства. Підкреслено, що на прикладі фразеології німецької періодики для молоді можна чітко відстежити особливості експресивного, емоційного відображення найрізноманітніших реалій життя цієї соціальної групи, специфіку її способу мислення і світосприйняття, багатогранність реакцій на найгостріші питання і явища реальності.

Акцентовано увагу на те, що завдяки образності й виразності, експресивності й дотепності, можливостям іронічно-грайливої модифікації фразеологізми в мові молодіжної німецької преси постають продуктивними засобами пробудження інтересу молодіжної читацької аудиторії, донесення інформації у звичній для молодіжного середовища формі, надання матеріалам відтінку молодіжної розкутості. З огляду на це фразеологічні одиниці мови сучасної німецької молодіжної преси постають цікавим дослідницьким феноменом.

Проаналізовано молодіжну пресу як окремий сегмент на німецькому медійному ринку, який представлений періодичними виданнями, що є важливим джерелом різноманітної інформації для молодих людей. Зазначено, що будучи зорієнтованою передовсім на молодіжну читацьку аудиторію, цей сегмент німецької періодики вирізняється низкою специфічних ознак, серед них: поліфункціональність, що передбачає виконання інформативних, просвітницьких, розважальних, виховних, соціалізаційних і т. д. завдань.

Ключові слова: *фразеологізми, преса, специфіка, молодіжна періодика, німецька мова.*

Oksana SYVYK
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of German and French language and their teaching methods, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Shevchenko Str., Drohobych, Ukraine, 82100
ORCID: *0000-0002-2329-8896*
Scopus-Author ID: *JYQ-4855-2024*

To cite this article: Syvyk, O. (2024) Rol i znachennia frazeolohizmiv u movi suchasnoi molodi (na materiali nimetskoi molodizhnoi presy) [The Role and Significance of Phraseology in the Language of Modern Youth (Based on the Material of the German Youth Press)]. *Current Issues of foreign Philology*, 20, 43–48, doi: https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-20-7

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF PHRASEOLOGY IN THE LANGUAGE OF MODERN YOUTH (BASED ON THE MATERIAL OF THE GERMAN YOUTH PRESS)

The article highlights the role and essence of phraseological units in the language of modern youth (based on the material of the German youth press). It is emphasized that the phraseological composition of the German language

is a set of stable combinations of words that reflect the customs, life, culture, mentality, and worldview of the people. It is proved that phraseological units, as well as lexical units, unlike grammatical or phonetic norms, are the most dynamic component of the German language, open to evolutionary changes and transformations, and therefore they directly and most accurately reflect a variety of changes in almost all spheres of German society. It is emphasized that the phraseology of German periodicals for young people can clearly trace the peculiarities of expressive, emotional reflection of the most diverse realities of this social group, the specifics of its way of thinking and worldview, the diversity of reactions to the most pressing issues and phenomena of reality.

It is emphasized that due to the imagery and expressiveness, expressiveness and wit, possibilities of ironic and playful modification, phraseological units in the language of the German youth press become productive means of arousing the interest of the youth readership, conveying information in a form familiar to the youth environment, and giving the materials a touch of youthful emancipation. In view of this, the phraseological units of the language of the modern German youth press are an interesting research phenomenon.

The article analyzes the youth press as a separate segment of the German media market, which is represented by periodicals that are an important source of various information for young people. It is noted that, being oriented primarily towards the youth readership, this segment of German periodicals is distinguished by a number of specific features, including: multifunctionality, which involves the implementation of informative, educational, entertaining, educational, socialization, etc. tasks.

Key words: *phraseological units, press, specificity, youth periodicals, German language.*

Постановка проблеми. Молодь є важливою суспільною групою, якій притаманне прагнення до самостійності та незалежності, постійний саморозвиток та самореалізація в різних аспектах життя. Їхня максималістична та прагматична діяльність спостерігається в багатьох видах діяльності, адже вони є активними громадянами, які приймають участь саме у переоцінці цінностей та норм.

Фразеологічні звороти займають важливе місце в сучасній німецькій молодіжній періодиці. Води дозволяють створювати оригінальні та експресивні висловлювання, які не лише привертають увагу, але і висловлюють оцінні судження щодо різних аспектів життя сучасної молоді. Ці фразеологічні звороти завдяки своїй образності та узагальненості допомагають краще розуміти й асимілювати інформацію через переносний характер значень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній лінгвістиці існує багато досліджень присвячених питанню фразеології німецької мови. Починаючи з XX століття, науковці України та зарубіжжя вивчають широке коло питань, пов'язаних із семантикою, структурою, лексичним складом фразеологічних одиниць німецької мови, особливостями їхнього походження і функціонування, специфікою перекладу тощо. До таких науковців належать: Я. Баран, Ю. Білоус, В. Гаврись, М. Гамзюк, Р. Зорівчак, М. Зимомря, О. Огуй, Г. Бургер, Х. Пальм, В. Фляйшер, Т. Шіппан та багато інших. Проте багато питань у фразеології німецької мови й досі не розв'язані остаточно й потребують подальших наукових пошуків. Серед них і специфіка використання фразеологічних одиниць у мові сучасної німецької молодіжної преси.

Мета дослідження полягає в комплексному аналізі фразеологічних одиниць сучасної німецької молодіжної преси та особливостей їх вживання в текстах німецьких молодіжних періодичних видань.

Виклад основного матеріалу. Молодь як унікальна соціальна група суспільства завжди виявляє прагнення до самовираження, протиставлення іншим соціальним спільнотам, а насамперед дорослим поколінням. Високий рівень соціальної динамічності цієї групи суспільства, її активна позиція в процесі переоцінки цінностей, орієнтацій, ідеалів, норм, згуртованість та спрямованість на інтенсивну комунікацію всередині саме своєї категорії, цілком закономірно зумовлюють особливості способу життєдіяльності молоді, яка вирізняється специфічною системою пріоритетів, поглядів на дійсність, правил поведінки тощо. Найбільш поширеним сьогодні є визначення «молоді» як диференційованої соціально-демографічної групи, яка набуває рис соціальної спільноти та має специфічні соціально-психологічні, соціальні, культурні та інші особливості, у тому числі й способу життя, перебуває у процесі соціалізації, має свій соціальний вік і відповідно до потреб часу має бути творцем або зачинателем нової соціальної і культурної реальності. (Henne, 2010, S.24)

Молодь – це невід'ємна частина соціальної системи, що виконує особливу роль в процесі розвитку людства. Як органічна частина сус-

пільства, ця соціальна група на кожному етапі його розвитку виконує інтеграційні функції, об'єднуючи і розвиваючи досвід попередніх поколінь, сприяючи соціальному прогресу. При цьому важливою функцією молоді є трансформація з минулого в майбутнє культурної і історичної спадщини всього людства в умовах природного розвитку соціальної системи. Таким чином, молодь є рушійною силою процесу розвитку суспільства. (Henne, 2010)

Своєрідним транслятором принципів життя і цінностей сучасної німецької молоді є молодіжна періодика. Вона постає окремим сегментом на медійному ринку, наповненим газетами та журналами, що зорієнтовані на відповідну цільову аудиторію та виконує цілу низку функцій – інформаційну, просвітницьку, розважальну, виховну, організаційну, навчальну та ін. Виконання цих функцій молодіжною пресою, дотримання певного балансу між ними – крок до успішної соціалізації молодого читача, його продуктивного діалогу зі ЗМІ протягом усього його життя. (Burger, 2014; Lüger, 1999)

Молодіжна періодика в Німеччині – це особлива галузь журналістики. Особливою популярністю в молодіжному середовищі користуються такі видання, як «Mädchen», «Bravo», «Popcorn», «Juma» та ін. З їхніх матеріалів молоде покоління німецького суспільства черпає інформацію, яка формує стереотипи і моделі його поведінки, життєві цінності, пріоритети та орієнтири. Специфіка цього виду преси визначається чітко вираженою віковою орієнтованістю на молодіжну аудиторію. Молодіжна преса Німеччини перебуває у постійній динаміці та розвитку, неперервно змінюється на потребу сучасної молодіжної аудиторії, їхнім інтересам та вподобанням. (Burger, 2014; Lüger, 1999)

Німецька молодіжна періодика орієнтована на реалії сучасного молодіжного життя, запити молоді щодо пізнання світу і себе, потреби їх особистісного становлення і розвитку. Крім тематики, орієнтованої на висвітлення актуальної для молоді інформації, поширення відповідних її інтересам відомостей, задоволення розвивально-пізнавальних та розважальних потреб цієї соціальної групи, специфіка німецької молодіжної періодики проглядається і в її мовних особливостях і характеристиках, що відображаються в дещо нетрадиційних для преси загалом способах і формах подачі матеріалів. Вона характеризується особливими прийомами відображення дійсності, унікальними виражальними засобами, формами і способами контакту з юними читачами.

З метою впливу на розум та емоції юного читача в німецькій молодіжній періодиці застосовуються найрізноманітніші мовні прийоми, серед яких найбільшою універсальністю відзначається використання елементів молодіжного соціолекту німецької мови, що являє собою її окрему підсистему, яка вирізняється високим рівнем експресивності, яскравим стилістичним забарвленням та образністю, швидкою змінністю та динамічністю лексичного складу, наявністю значної кількості дублетних найменувань тощо. (Олійник, 2016, с.45)

Специфіка молодіжного соціолекту німецької мови знаходить вираження передовсім на лексичному рівні, про що свідчать такі його типові характеристики і властивості, як: семантичне переосмислення лексики загальнонаціональної мови та розширення значення слів; мовна гіперболізація, тобто тенденція до надавання певним явищам, процесам перебільшених характеристик; іронічно-грайлива модифікація лексичних і фразеологічних одиниць; поширеність неологізмів; часте вживання англіцизмів; вживання фразеологізмів тощо. (Олійник, 2016, с. 38-39)

Активне використання молодіжного соціолекту при подачі інформації в німецьких молодіжних періодичних виданнях відповідає естетичним потребам і інтелектуальному потенціалу адресатів, що дає можливість для досягнення більшого позитивного ефекту впливу. Інформація сприймається молодіжною аудиторією в повному обсязі, що в основному відбувається завдяки доступності мовних засобів, за допомогою якого оформлені матеріали. Завдяки відповідним мовним конструкціям статті німецьких молодіжних друкованих видань, навіть досить великі за розміром, стають більш зрозумілими, виразними і цікавими для молодої публіки, адже вони насичені мовними елементами, поширеними саме в їхній аудиторії. Вживання в матеріалах статей німецьких періодичних видань для молоді елементів молодіжного соціолекту одразу акцентує увагу читача на суті актуальної проблеми і спонукає до осмислення шляхів її вирішення. (Burger, 2014, S.345)

Використання молодіжного соціолекту в матеріалах німецької молодіжної періодики слугує важливим способом зацікавлення молоді як особливої читацької аудиторії, засобом своєрідного наближення до читача, надання матеріалам відтінку молодіжної розкутості. Автори німецьких періодичних видань для молоді дедалі частіше використовують елементи молодіжного соціолекту, чим прагнуть підкреслити власну мовну «незакомплексованість», продемонструвати особисту творчу розкутість, встановити надійний контакт із читачами.

Важливе місце в мові сучасної німецької молоді та молодіжної періодики займають фразеологізми з огляду на величезний потенціал їх образності й виразності, експресивності й дотепності, усталеності й мовної довершеності. З таким властивостями фразеологізми вони постають продуктивними засобами вираження специфічного світобачення молоді як соціальної групи, розкриття внутрішнього світу молодої людини, осмислення та оцінки нею явищ дійсності, реалій життя та їх відображення на сторінках молодіжної преси.

Фразеологізми – суттєвий компонент мови німецької молоді і молодіжної преси, оскільки можливості формування експресивно-емоційно-оцінних конотацій у сфері фразеології ширші, ніж у сфері лексикології. Образність їх семантичної структури, узагальнений та переносний характер значення, експресивно-стилістичне наповнення обумовлюють використання фразеологічних одиниць у різних формах комунікації в молодіжному середовищі. Семантична гнучкість, неконкретизована адресованість, об'єктно-темпоральна змістова відносність фразеологізму роблять його ефективним засобом комунікації в молодіжному середовищі та важливою складовою мови німецької молодіжної періодики. (Задорожна, 2000; Burger, 2015)

Фразеологізми не стільки називають особу, предмет, ознаку чи явище, а скоріше змальовують, тобто дають характеристику та виявляють ставлення до відповідного об'єкта. Єдність у змісті фразеологізмів номінативних й емоційно-оцінних елементів дає можливість використати ці одиниці для передачі як логічного змісту думки, так і уявлення про щось, а через останнє – і для вираження емоційного ставлення до предмета. Вміло дібраний фразеологізм здатний замінити багатослівну логічну побудову, образно узагальнити сказане, надати йому особливої емоційно-експресивної тональності. (Баран, 1999)

Отож, частота вживання фразеологізмів у мові німецької молодіжної преси не випадкова. Серед причин, що зумовлюють інтенсивне вживання фразеологізмів у матеріалах молодіжних періодичних видань Німеччини, можна виокремити такі: проста, зрозуміла форма, відтворюваність за готовим зразком, що дає змогу просто говорити про складні явища, зв'язки та взаємини і не вимагає невиправданих зусиль для декодування повідомлення та оцінки; лаконічність, стислість фразеологічних одиниць, досить економних за складом і дуже вагомих за змістом, їхня здатність узагальнювати, резюмувати попередні думки; здатність фразеологічних засобів давати оцінку, виражати ставлення до явищ, подій тощо; образно-метафорична форма, емоційно-експресивна виразність фразеологізмів, що допомагає зацікавити читача, висловивши інформацію нестандартним способом; здатність зворотів трансформуватися, переосмислюватися, зберігаючи, подекуди й посилюючи свої експресивні можливості. (Задорожна, 2000)

Фразеологічні одиниці, що активно вживаються в матеріалах німецьких молодіжних періодичних видань, характеризуються низкою ознак і властивостей: по-перше, відповідно до загальних характеристик фразеологізму як мовної одиниці, вони є семантично пов'язаними сполученнями слів, що відтворюються у вигляді усталеної, неподільної, цілісної конструкції; по-друге, належать як до шару загальновживаної фразеології стандартної літературної мови, так і до пласту нелітературної фразеології; по-третє, мають яскраво виражений емоційно-експресивний оцінний характер; по-четверте, характеризують мовлення широких прошарків молоді, часто, як вияв солідарності за віком та групової ідентифікації. (Palm, 1997, S. 56)

Усталені фразеологічні звороти, популярні в німецькій молодіжній пресі, досить неоднорідні. З одного боку, це загальновживані фразеологізми, що використовуються для відображення особливостей способу життя і мислення сучасної молоді, вираження її ставлення до найрізноманітніших аспектів дійсності, як-от: *das A und O – альфа і омега.* З іншого боку, це

власне молодіжні фразеологізми, створені саме молоддю для позначення й оцінки явищ зовнішнього світу, особливостей молодіжного життя і т. д., наприклад: *Puffer einlegen – робити паузу.* Між цими двома групами спостерігається ціла низка проміжних, що охоплюють, загальновживані фразеологізми із семантичними доповненнями, із додатковим структурним елементом чи із заміною одного чи кількох компонентів, наприклад: *Da liegt der Hase im Pfeffer. – Ось де собаку зарито.*

Висновки та перспективи подальших досліджень. Фразеологічні стійкі вирази в матеріалах німецької молодіжної періодики слугують не стільки засобом номінації, скільки засобом емоційно-експресивного впливу на читацьку аудиторію. Завдяки цьому вони характеризується підвищеною емоційністю, незвичністю форми і змісту, експресивним забарвленням. Їх використання надає матеріалам молодіжної преси своєрідності, незвичайності та оригінальності, пробуджуючи зацікавлення читача, фокусуючи його увагу на найбільш гострих питанням, спонукаючи до їх різнобічного осмислення. Отримані результати дослідження можна використовувати у навчальній роботі, наприклад, під час викладання нормативних курсів з лексикології, стилістики, аналізу та лінгвістики тексту чи у розробки факультативних дисциплін із фразеології та мови масмедіа, у методичній роботі, зокрема при розробці навчальних і методичних посібників із проблем дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків: Вища школа, 1987. 135 с.
2. Баран Я. А. Теоретичні основи фразеології. Ужгород, 1999. 176 с.
3. Гамзюк М. В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць (на матеріалі німецької мови). Монографія. К.: Видавничий центр КДЛУ, 2000. 256 с.
4. Задорожна І. П. Деякі особливості компонентів фразеологічних одиниць у німецькій мові. *Науковий* вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. Чернівці. Рута, 2000. Вип. 84: Германська філологія. С. 136–142.
5. Німецько-український фразеологічний словник в 2 т. Київ: Рад. шк., 1981. Т. 1. А–К. 416 с.; Т. 2. L–Z. 384 с.
6. Олійник Л. В. Синонімія в німецькомовному молодіжному слензі: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Запоріз. нац. ун-т. Запоріжжя, 2016. 228 с.
7. Burger H. Phraseologie: Eine Einführung am Beispiel des Deutschen. Berlin: Erich Schmidt, 2015. 241 S.
8. Burger H. Mediensprache: eine Einführung in Sprache und Kommunikationsformen der Massenmedien. Berlin [u.a.]: de Gruyter, 2014. 532 S.
9. Duden, Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten: Wörterbuch der deutschen Idiomatik. Mannheim [u.a.]: Dudenverlag, 1997. 864 S.
10. Henne H. Jugend und ihre Sprache: Darstellung. Materialien. Kritik. Berlin, De Gruyter, 2010. 399 S.
11. Lüger H.-H. Pressesprache. Tübingen: Niemeyer, 1995. 169 S.
12. Palm Ch. Phraseologie: Eine Einführung. Tübingen: Gunter Narr, 1997. 130 S.
13. Wörterbuch der Jugendsprache. Stuttgart: PONS GmbH, 2011. 138 S.

REFERENCES:

1. Alefirenko M. (1987). Teoretychni pytannia frazeolohii [Theoretical issues of phraseology]. Kharkiv: Vyshcha shkola. 135 s. [in Ukrainian]
2. Baran Ya. (1999). Teoretychni osnovy frazeolohii [Theoretical foundations of phraseology]. Uzhhorod. 176 s. [in Ukrainian]
3. Hamziuk M. (2000). Emotyvnyi komponent znachennia u protsesi stvorennia frazeolohichnykh odynyts (na materiali nimetskoi movy) [The Emotional Component of Meaning in the Process of Creating Phraseological Units (Based on the Material of German) Monograph]. K.: Vydavnychyi tsentr KDLU. 256 s. [in Ukrainian]
4. Zadorozhna I. P. (2000). Deiaki osoblyvosti komponentiv frazeolohichnykh odynyts u nimetskii movi [Some features of the components of phraseological units in German]. Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu: zb. nauk. pr. Chernivtsi. Ruta. Vyp. 84: Hermanska filolohiia. S. 136-142. [in Ukrainian]
5. Nimetsko-ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk: v 2 t. (1981) [German-Ukrainian phraseological dictionary: in 2 volumes]. Kyiv: Rad. shk.. T. 1. A–K. 416 s.; T. 2. L–Z. 384 s. [in Ukrainian]
6. Oliinyk L. V. (2016). Synonimiia v nimetskomovnomu molodizhnomu slenzi: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.04. [Synonymy in German Youth Slang: PhD in Philology: 10.02]. Zaporiz. nats. un-t. Zaporizhzhia. 228 s. [in Ukrainian]

7. Burger H. (2015). Phraseologie: Eine Einführung am Beispiel des Deutschen [An introduction using the example of German]. Berlin: Erich Schmidt. 241 S. [in German]

8. Burger H. (2014). Mediensprache: eine Einführung in Sprache und Kommunikationsformen der Massenmedien [Media language: an introduction to language and forms of communication in the mass media]. Berlin [u.a.]: de Gruyter, 2014. 532 S. [in German]

9. Duden. (1997). Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten: Wörterbuch der deutschen Idiomatik [Idioms and proverbial sayings: Dictionary of German Idiomatic Expressions]. Mannheim [u.a.]: Dudenverlag. 864 S. [in German]

10. Henne H. (2010). Jugend und ihre Sprache: Darstellung. Materialien. Kritik [Youth and their language: Presentation. Materials. Criticism]. Berlin, De Gruyter. 399 S. [in German]

11. Lüger H.-H. (1995). Pressesprache [Press language]. Tübingen: Niemeyer. 169 S. [in German]

12. Palm Ch. (1997). Phraseologie: Eine Einführung [Phraseology: An introduction]. Tübingen: Gunter Narr. 130 S. [in German]

13. Wörterbuch der Jugendsprache. (2011). [Dictionary of youth language]. Stuttgart: PONS GmbH.138 S. [in German]

ЗМІСТ

Iryna ARKHIPOVA
AUTHORIAL COMMENTARY ON A LITERARY TEXT AS A HYPERTEXTUAL STRUCTURE..... 3

Вадим БОГУЦЬКИЙ, Ігор РОМАНОВ
МЕТАФОРА, МЕТОНІМІЯ ТА ОЦІНКА ЯК ПОЛІТИЧНІ ЗАСОБИ ДЕМОКРАТІВ
В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ..... 9

Ірина КОРОБОВА
СПОРТИВНИЙ ДИСКУРС: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ.....17

Наталія ЛИСЕЦЬКА, Альона КАРПЕВИЧ
ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ НІМЕЦЬКОЮ
МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ СЕРГІЯ ЖАДАНА).....24

Лариса МАКАРУК
ВИКОРИСТАННЯ НЕВЕРБАЛЬНИХ ТА ПАРАВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У СУЧАСНИХ
АНГЛОМОВНИХ НАЗВАХ ТА ОПИСІ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ: МУЛЬТИМОДАЛЬНИЙ ВИМІР.....31

Тетяна СЕМЕНЮК, Софія УСІК
ВЕРБАЛЬНА ЕКСПЛІКАЦІЯ КОНЦЕПТУ УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМОВНОМУ
ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ..... 37

Оксана СИВИК
РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У МОВІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ
(НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПРЕСИ).....43

CONTENTS

Iryna ARKHIPOVA
AUTHORIAL COMMENTARY ON A LITERARY TEXT AS A HYPERTEXTUAL STRUCTURE.....3

Vadym BOHUTSKYI, Ihor ROMANOV
METAPHOR, METONYMY AND EVALUATION AS POLITICAL TOOLS OF DEMOCRATS IN AMERICAN POLITICAL DISCOURSE.....9

Iryna KOROBOVA
SPORTS DISCOURSE: THE PECULIARITIES OF TRANSLATION.....17

Nataliia LYSETSKA, Alona KARPEVYCH
LEXICAL AND STYLISTIC FEATURES OF TRANSLATION OF A LITERARY TEXT INTO GERMAN (BASED ON THE WORKS OF SERHIY ZHADAN).....24

Larysa MAKARUK
MULTIMODALITY IN DESCRIPTIVE ELEMENTS WITHIN MODERN ENGLISH-LANGUAGE SNACK FOOD PRODUCT NAMES.....31

Tetiana SEMENIUK, Sofia USIK
VERBAL EXPLICATION OF THE CONCEPT UKRAINE IN THE MODERN GERMAN-LANGUAGE POLITICAL DISCOURSE.....37

Oksana SYVYK
THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF PHRASEOLOGY IN THE LANGUAGE OF MODERN YOUTH (BASED ON THE MATERIAL OF THE GERMAN YOUTH PRESS).....43

НОТАТКИ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Випуск 20

Коректура • Ірина Миколаївна Чудеснова

Комп'ютерна верстка • Юрій Васильович Ковальчук

Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman. Підписано до друку: 24.06.2024.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 6,05. Замов. № 1024/699. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.